

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Aynur İŞLER ARIBAŞ'ın "Gerçekçilik Döneminin Özelliklerine Göre Çocuk Resminin, Bilinçlendirme Öncesi ve Bilinçlendirme Sonrası Değerlendirilmesi" başlıklı tezi 24.03.2014 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yard.Doç.Özlem KESER	
Üye	: Doç.A.Dilek KIRATLI	
Üye	: Yard.Doç.Dr. Burçin TÜRKCAN	

Prof.Dr. Esra CEYHAN
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ÖZET

GERÇEKÇİLİK DÖNEMİNİN ÖZELLİKLERİNE GÖRE ÇOCUK RESMİNİN, BİLİNÇLENDİRME ÖNCESİ VE BİLİNÇLENDİRME SONRASI DEĞERLENDİRİLMESİ

Aynur İŞLER ARIBAŞ
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı, 2013
Danışman: Yrd. Doç. Özlem KESER

İnsanın yaratıcı güçlerinin ortaya çıkarılmasında sanat eğitiminin önemi büyüktür. Görsel Sanatlar Eğitimi, genel eğitimin bütünü içerisinde düşünülmeyle beraber kendine özgü eğitim yasaları ve yöntemleri olan bir alandır. Çocuklar bu derste algılama, düşünme ve bedensel eylemlerinde katıldığı süreç içerisinde kendilerini ifade ederler. Bu nedenle Görsel Sanatlar eğitimi sadece boş zamanların iyi değerlendirilmesi gibi süsleyici bir işlevi olan etkinlik değildir.

Gerçekleştirdiği endüstrileşme ile teknolojinin yarattığı yeni hayat biçiminin tutsağı olmak tehlikesi ile karşı karşıya olan çağımız insanı, gittikçe duyarlılığını yitirme endişesi içindedir. Bu nedenle çağımızı sadece araç-gereç dünyası olmaktan kurtarmalı ve sanatla zenginleştirerek eğitimin temel amaçlarından biri olması için çaba gösterilmelidir.

Görsel Sanatlar dersleri sadece sanat eğitimi vermekle kalmaz, öğrencilerin tüm gelişimlerine (kişilik, ruhsal, bedensel vb.) yardımcı olur. Sanat yoluyla insanlar kişisel bütünlüğe kavuşurlar ve dolayısıyla toplumsal bütünlük sağlanmış olur.

Bu neden ile sanat eğitiminde yapılan yöntem hataları kişilerin, dolayısıyla toplumun geleceğinden geri dönülmez sonuçlar doğurur.

– Her çocuğun farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine sahip olduğu ve uygulamalarda bireysel farklılıkların gözönünde bulundurulduğu,

– Öğrencinin kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneğini kazandırarak çalışma yapılmıştır.

Çizgi, biçim, doku, leke, yapı, mekan, renk gibi görsel sanat öğeleri ile denge, vurgu, ahenk, değişiklik, hareket, ritimi dereceleme, oran-orantı gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin, seçilen etkinlik, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde, duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde sezdirildiği, hissettirildiği, geliştirildiği ve pekiştirildiği bir öğrenme alanı olduğu bilinciyle çocukların çalışmalarını uygulanmış ve tamamlanmıştır.

Çalışmalarda iyi-kötü kıstası aranmamıştır.

ABSTRACT

REALISM CHILD IMAGE IN ACCORDANCE WITH THE SPECIFICATIONS OF THE AWARENESS BEFORE AND AFTER EVALUATION OF PUBLIC AWARENESS

Aynur İŞLER ARIBAŞ

Anadolu University Institute of Educational Sciences Division of Fine Arts Educational
Sciences Department of Art Teaching Programme, 2013

Advisor: Ass. Prof. Özlem KESER

Art Training is very important in order to show human's creativities. Art can be through with general education, but also it's a different domain which has got its own rules and methods. Children express themselves with this process that is also full of perception, thinking and physical activities. Therefore, Art is not only an activity which adorns free time.

People have become slave of industry and technology and they start to worry about losing their sensivity.

Therefore, one of the main purpose of this education is to prevent this world from becoming just a materialistic world and to make it better through art and get high standards of humanity.

Art lessons don't only develop training of art, but also help physical and psychological and social developments of the children.

As a result, people find their own personal integrity by means of art, Consequently, social integrity is obtained which is very significant for a society.

All of these items when during the education period which if the used methods have main wrongs, They will continue stay in book an will continue be hopes. That's why if art education has main wrongs, which used methots have errors will makes results without change for person o course for social future.

ÖNSÖZ

Eğitim sistemleri, insanı bütün yönleri ile geliştirmeyi ve içinde bulunduğu, ait olduğu topluma ve insanlık alemine yararlı bireyler haline getirmeyi amaç edinir.

Genel eğitimin önemli bir alanı olan sanat eğitimi de bireyin;

- Duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmeyi,
- Kendini, duygularını, düşüncelerini, hayallerini, ifade edebileceği yol ve yöntemler göstermeyi,
- Tarihi ve doğal çevreyi, bütün canlı-cansız varlıklarıyla doğayı tanıtmayı,
- İçinde yaşadığı toplumunu anlamayı ve algılamayı,
- Özünde bulunan cevheri keşfetmeyi böylece onu dengeli bir birey haline getirmeyi hedefler.

Günümüzde insan ilişkilerinde meydana gelen sorunların temelinde, teknolojik gelişmelerin getirdiği hızlı ve gününbirlik yaşamının etkileriyle duyarlı insan modelinin yeterince geliştirilememesi yatmaktadır. Bu nedenle artık insanın insani değerlerine sahip çıkması, insan ve doğa sevgisine sahip olması, dostluk, kardeşlik gibi bağlarının gelişebilmesi için bütün eğitim alanları ile birlikte sanat eğitiminin de gerekliliği unutulmalıdır.

Eğitim, her alanda olduğu gibi ilgi ve sevgi temeline dayandırıldığında başarı oranının yükseleceği kuşkusuzdur. Sanat eğitimi, sevgi ve saygıyı, öğrencinin kendini özgürce ifade etmesi ilkesi ile birleştirme ve bunları soyut kavramlar olmaktan çıkararak yaşamın her alanına dahil etme sorumluluğu içindedir.

Gerçekçilik dönemindeki öğrencilerin bilinçlendirilme sürecinde takip edilen çalışma aşamalarında;

1. Bilinçlendirme öncesi resim yaptırıldı.
2. Yapılan bu resmin değerlendirilmesi.

Bilinçlendirme sonrası üç farklı konu hakkında yapılan bu resimler çocukla beraber değerlendirilir ve karşılaştırılır.

Çocukların renkleri ve boyayı istedikleri gibi kullandıkları çalışmaların sadece kendi aşamaları içinde karşılaştırıldıkları çalışmalar vardır. Ayrıca, yanlış bilinçlendirildiğini (ya da öğrencinin bilinçlendirme yapılmadan) gösteren değişik okullardan alınmış örnek resimler de mevcuttur.

Yanlış bilgilendirmelerle çocukların yaptıkları resimlerin, yaratıcılık ve kendini özgün ifade edebilme yetisine hiçbir faydası olmadığı farkındalığından ve tecrübelerimden yola çıktım. Halbuki Görsel Sanatlar eğitimi, çocukların yaratıcılık ve kendine özgün ifade edebilme yeteneklerini geliştirdiği alandır. Bilimsel olan kuram ve kavramları onların anlayabileceği bir dille bilinçlendirme çalışmaları adı altında çabalarla aşmak gayreti ile kişisel olarak oluşturduğum sistematik bilinçlendirme dönemi ve bunlar toparladığım bir çalışmadır. Ayrıca bu çalışma, deneysel uygulamalar ile kalıcı hale gelmiştir.

Araştırmanın başladığı andan itibaren yardımda bulunan ve destek olan Yrd. Doç. Dinçer ÖZEN'e, bana değerli katkılarından dolayı danışman hocam Yrd. Doç. Özlem KESER'e, eğitim sürecimde desteklerini esirgemeyen Anneme ve Babama, her zaman yanımda desteğini gördüğüm eşim Hüseyin İŞLER ve kızım İrem'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Aynur İŞLER ARIBAŞ

ÖZGEÇMİŞ

Aynur İŞLER
Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Resim-İş Öğretmenliği Programı
Yüksek Lisans

ÖĞRENİM

Yüksek Lisans 2013 Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı
Lisans 1991 Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü
Lise 1984 Kütahya Kılıçarslan Lisesi

İŞ

2013 İstanbul Mehmet Emin Pulatkonak Ortaokulu
2003 Eskişehir Mustafa Kemal İlköğretim Okulu
1993 Afyon, Emirdağ Ortaokulu

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Yeri ve Yılı : Ceyhan, 26.06.1967
Yabancı Dil : Fransızca
Cinsiyet : Kadın
Medeni Durum : Evli

ÖDÜLLER

1992 Eczacıbaşı Sanat Merkezi Özel Koleksiyonu
1992 Derimod Sanat Merkezi Koleksiyonu

YARIŞMALI SERGİLER

1992 13. Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzeleri Derneği
“Günümüz Sanatçıları” Sergisi
1991 Kadıköy Kültür ve Sanat Merkezi Karma Sergi
1991 12. Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzeleri Derneği
“Günümüz Sanatçıları” Sergisi
1991 Derimod Kültür Merkezi Karma Sergi
1991 Kültür Bakanlığı Yunus Emre “Sevgi” Konulu Sergi
1991 Atatürk Kitaplığı Karma Sergi
1991 Özel Işık Lisesi Karma Sergi
1990 Kadıköy Kültür ve Sanat Merkezi Karma Sergi

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZGEÇMİŞ	vi
İÇİNDEKİLER	v
RESİMLER LİSTESİ	iv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	2
1.3. Önem	3
1.5. Sınırlılıklar	3
1.6. Tanımlar	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Sanat, Eğitim ve Görsel Sanatlar Dersi	5
2.1.1. Sanat	5
2.1.2. İlköğretimde Sanat Eğitimi	5
2.1.3. Görsel Sanatlar Eğitiminin Amaçları	6
2.2. Eğitim Ve Yaratıcılık	11

2.2.1. Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık	13
2.2.2. Sanat Eğitiminde Yaratıcılık Kullanılarak Bilinçlendirme	14
2.2.3. Sanat Eğitiminde Görsel Bilinçlendirme.....	15
2.2.4. Görsel Sanatlar Dersine Temel Olan Yaratıcılığın Çocukta İzlenmesi.....	17
2.3. Lowengeld' e Göre Çocuk Resminde Gelişim Basamakları.....	20
2.3.1. Karalama Dönemi (2-4 yaş)	20
2.3.2. Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş).....	21
2.3.3. Şematik Dönem (7-9 yaş).....	21
2.3.4. Gerçeklik Dönemi (9-12 yaş).....	21
2.3.5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 yaş)	23
2.4. İlköğretimde Gerçekçilik Döneminde Sanat Eğitimi Veren Kişilerin Dikkate Almaları Gerekten Yaklaşımlar	23
2.5. Sınıf İçin Uygulama İlkeleri.....	24
2.5.1. Görsel Sanatlar Dersinde Öğretmenin Uygulayabileceği Davranışlar.....	25
3. YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırma Modeli	26
3.2. Evren ve Örneklem.....	26
3.4. Uygulama Aşamaları.....	27
3.5. Verilerin Toplanması.....	27
3.6. Verilerin Çözümü ve Yorumu	28
4. BULGULAR VE YORUM	29
4.1. Giriş.....	29
4.2. Gerçekçilik Dönemindeki Öğrencilerin Bilinçlendirilme Sürecinde Takip Edilen Aşamalar (Laboratuvar Çalışması).....	30
4.3. Çalışma Değerlendirme Formları.....	31
4.4. Çocukların, Genelde Yanlış Bilinçlendirildiğini Gösteren Değişik Okullardan Alınmış Örnek Resimler	77

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
5.1. Sonuç.....	85
5.2. Öneriler.....	86
KAYNAKÇA	87

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: İlkbahar 1 (Elçin DEMİRAYAK).....	33
Resim 2: İlkbahar 2 (Elçin DEMİRAYAK).....	34
Resim 3: Masal (Elçin DEMİRAYAK)	35
Resim 4: Savaş (Elçin DEMİRAYAK).....	36
Resim 5: İlkbahar 1 (Buğra BALCI).....	38
Resim 6: İlkbahar 2 (Buğra BALCI).....	39
Resim 7: Sevgi (Buğra BALCI)	40
Resim 8: Savaş (Buğra BALCI).....	41
Resim 9: İlkbahar 1 (Gökhan ELBİR)	43
Resim 10: İlkbahar 2 (Gökhan ELBİR)	44
Resim 11: Masal (Gökhan ELBİR).....	45
Resim 12: Trafik (Gökhan ELBİR).....	46
Resim 13: İlkbahar 1 (Fulya KIRIMER).....	48
Resim 14: İlkbahar 2 (Fulya KIRIMER).....	49
Resim 15: Çevre (Fulya KIRIMER)	50
Resim 16: Müzikli Gösteriler (Fulya KIRIMER)	51
Resim 17: İlkbahar 1 (Ömer KUZU)	53
Resim 18: İlkbahar 2 (Ömer KUZU)	54
Resim 19: Çevre (Ömer KUZU)	55
Resim 20: Spor (Ömer KUZU)	56
Resim 21: İlkbahar 1 (Müjde ŞANVARICI)	58
Resim 22: İlkbahar 2 (Müjde ŞANVARICI).....	59
Resim 23: Sevgi (Müjde ŞANVARICI)	60
Resim 24: Spor (Müjde ŞANVARICI).....	61
Resim 25: İlkbahar 1 (Berkay OSAN)	63
Resim 26: İlkbahar 2 (Berkay OSAN)	64
Resim 27: Masal (Berkay OSAN).....	65
Resim 28: Savaş (Berkay OSAN)	66
Resim 29: İlkbahar 1 (Ayşen TABAK).....	68

Resim 30: İlkbahar 2 (Ayşen TABAK).....	69
Resim 31: Çevre (Ayşen TABAK)	70
Resim 32: Müzikli Gösteri (Ayşen TABAK)	71
Resim 33: İlkbahar 1 (Balca AĞAÇSAPAN).....	73
Resim 34: İlkbahar 2 (Balca AĞAÇSAPAN).....	74
Resim 35: Sevgi (Balca AĞAÇSAPAN)	75
Resim 36: Müzikli Gösteri (Balca AĞAÇSAPAN).....	76
Resim 37: Gizem URAL, Yaş: 10, Cengiz Topel İlköğretim Okulu	77
Resim 38: Sertuğ YENİPAZARLI, Yaş: 11, Adalet İlköğretim Okulu.....	78
Resim 39: Emrah ESEROĞLU, Yaş: 11, 2 Eylül İlköğretim Okulu	79
Resim 40: Gizem URAL, Yaş: 10, Cengiz Topel İlköğretim Okulu	80
Resim 41: Reyza YILMAZ, Yaş: 10, Adalet İlköğretim Okulu	81
Resim 42: Elçin DEMİRAYAK, Yaş: 11, Mustafa Kemal İlköğretim Okulu.....	82
Resim 43: Mehmet KAYA, Yaş: 11, Ahmet Sezer İlköğretim Okulu.....	83
Resim 44: Mustafa SUDAN, Yaş: 10, Adalet İlköğretim Okulu.....	84

1. GİRİŞ

Resimler, bir anlamda çocukların hayal dünyalarını somutlaştırdığı alanlardır. Çocuklar, resimleri aracılığı ile imgelerini, düşüncelerini detaylarıyla anlatma fırsatı bulurlar. Çizerek ya da boyayarak inşa ederek anlamlı bir bütüne doğru yol alır. Çocuklar, çalışmalar için özel bir uyarıma gereksinim duymayabilir. Zaten kendi içlerinde var olan yaratıcılık dürtülerini kullanırlar.

Bu nedenle bizler (aile-öğretmen), çocuklara Görsel Sanatlar Eğitimi verirken, onların yaratıcılıklarını köreltici güdümlenmeler yerine, onlardaki coşkuyu yaratma yetisini öne çıkaracak olanaklar sağlamalıyız.

Eğer çağdaş yaratıcı bireyler istiyorsak onların araştıran, sinayan, yaratan, yetilerini geliştirmelerini göz ardı etmeden izlemeliyiz.

Çağdaş sanatın ve eğitimin de temel amacı bunu gerçekleştirmek olmalıdır.

Yaratıcılık, eleştirel bakmak, yeni önermelerde bulunmaktır. Daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesnelere ve ya düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır. Alışılmışın, bilinen dışında, farklı, yeni, özgün olmak, problemi görmek, farklı çözüm yollarından giderek yeni sonuçlar çıkartmaktır. Yaratıcılık dünyayı, kendimizi değiştirme eylemliliğini kapsar. Sanatsal yaratma ise, değiştirme sürecinde öznel iç yaşantının farklı dışavurumudur. İnsanın deneyimleri, duyarlılığı, algılama tavrı ile yeniden üretimi gerçekleştirmesidir (Çellek, 2002: 18).

Hayal gücü, espri ve düşünsellik, dikkat, yargılama, uslamlama, sonucu oluşturulan eylemde sonuca farklı yollardan ulaşmadır. Yaratıcılık. Yaratıcı insan, yaratıcı süreç içinde geçmişinden, entelektüel birikiminden, deneyimlerinden, algılarından, hayal gücünden yararlanarak, çevresini bu bağlamda değerlendirip aktarma yetisi çerçevesinde sezgi ve araştırma ile özgürce yaratıcı ürünler, yapıtlar oluşturur, farklı önermelerde bulunur. Gidilen yol orijinaldir ve varılan sonuç özgündür. Bu duyarlılık sürecinin sonucunda yenilikler mevcuttur.

1.1. Problem

Gerçekçilik döneminde çocuk benmerkezci düşünceden uzaklaşır. Sanatsal gelişimin bu evresinde çocukları resimlerinde gerçekçi unsurlar diye algıladıklarını göstermekle çok ilgilidirler (Malchiodi, 1998: 133).

Bu dönemdeki çocuğun daha önceki çalışmalarına oranla daha ayrıntılı çizgiler çizdiği ve daha gerçekçi yaklaşımda olduğu gözlenir. Ayrıntıyı kaçırmazken, resimlerini de göstermekten hoşlanmaz, onları açıklamaz. Bu evrede çocuklar ne çizeceklerini uzun uzun düşünürler ve bu dönemde kendilerini ifade etme güçlüğü yaşarlar. Kendini beğenmeme ve aşırı hassasiyet gibi durumlarla da karşı karşıya gelebilirler.

Gerçekçilik döneminin özelliklerine göre çocukların çizdiği resimlerde bilinçlendirme öncesi yapılan çalışmalar ile bilinçlendirme sonrası yapılan çalışmaların değerlendirilmesi ve uygulamada çıkan sonucun karşılaştırılması bu çalışmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Sanat Eğitiminde öğrenci yaparak öğrenecek, öğrendikçe yapacak, kuramlar ortaya çıkaracaktır. Çocuk yapılanın, niçin yapıldığını anlayacak ve yapılan çalışma anlam kazanacaktır. Bu çalışmanın amacı öğrencinin çizdiği resmi neden yaptığını anlaması ile ortaya çıkması beklenen güven duygusunu aşmak ve sorumluluk duygusunu geliştirmektir. Gerçeğe benzetme kaygısıyla, resim yapma heyecanı kaybolabilmektedir. Bu çalışmanın amaçlarından biri, bu heyecanın kazandırılmasında yararlandırılması gereken yöntemi geliştirmektir.

Ayrıca bu çalışma ile gerçekçilik dönemi öğrencilerinin çizdikleri resimlerde, bilinçlendirme öncesi ve bilinçlendirme sonrası sonuçların farkı olabileceği tespit edilecektir.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Uygulamada bilinçlendirme öncesi ve bilinçlendirme sonrası öğrencinin ifadesindeki değişimler nasıl olacak?
2. Çizgi, biçim, doku, leke, mekân, renk gibi görsel sanat öğeleri ile denge, vurgu, ahenk, değişiklik, ritim, oran-orantı gibi sanatsal düzenleme ilkelerinin, önerilen yöntem ve teknikler eşliğinde duyuşsal ve devinimsel kazanımlara yönelik uygulamalar içinde yapılan uygulamanın eğitimcilerin ve aile bireylerinin uygulamayı nasıl değerlendirecekler?
3. Uygulama süresince öğrencilerin çalışmalara nasıl destek verecek?

4. Öğrencilerle uygulama sonuçlarının, genel bir değerlendirme yapabilme açısından yeterli gelecek mi?

1.3. Önem

Sanatın eğitimi denilince bireyin, toplumun ve insanlığın eğitimine sağladığı anlamlı katkı ve yarar dikkat çekmelidir. Sanatın genel ve eğitimsel işlevleri sanat eğitimini gerekli hale getirmektedir. Sanat eğitimi, insanların kendi yaşantılarını amaçlı ve yöntemli olarak olumlu yönde değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Uçan, 2002:2-3).

Sanat eğitimi, tıpkı bilim eğitimi gibi gereklidir. Diğer eğitimlerden farkı ise yöntemleridir. Bilimin eğitimi olduğu gibi sanatın da, yaratıcılığın da eğitimi mümkündür. Anne karnından, yaşamın sonuna kadar sürebilecek bir eğitim olan sanat eğitimi, algılama, eleştirel bakma ve sezgiye önem verir.

Sanat Eğitimi Sistemi, deneyseldir ve bir sistem olarak düşünebilmeyi, düşünce ürünlerini yansıtmayı kapsar. Bilinçlendirme öncesi ve bilinçlendirme sonrası öğrencinin özgür ve yaratıcı olmasının sağlanmasıdır.

Ayrıca bu uygulama, öğrencilerin yanlış ya da hiç bilinçlendirme yapılmadan kendini ifade etmede güçlük yaşadığının açığa çıkarılması açısından önem taşımaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu uygulamanın sınırlılıkları şunlardır:

Uygulama 1997-1998 Eğitim-Öğretim yılında Eskişehir ili Merkez Mustafa Kemal İlköğretim Okulu öğrencileri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Eğitim : Bireyin davranışında kendi yaşantısı yolu ile kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci.

- Oran : Çizilmesi düşünölen modelin bölümleri ile bütünü arasındaki anlamlı ilişkilerdir.
- Resim : İki boyutlu yüzeylerde çizgi, renk ve leke gibi tasarım öğeleriyle oluşturulan estetik düzen.
- Ritim : değişir bir tür tekrara dayanan uyum ya da sistematik bütün.
- Sanat : En genel anlamıyla yaratıcılığında hayal gücünün ifadesidir.
- Sanat Eğitimi : Kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür.
- Yaratıcılık : Kişinin kendini anlatmasının değişik yollarından biridir.
- Bilinçlendirme Öncesi : Çocuğa, genel geçer olan resim yaparken, nasıl yapıldığının öğretildeği yaklaşım. Örneğin; ağaçlarda yaprak ve dalların olması gerektiği, yaprakların yeşil gövdesinin kahverengi olması gerektiği gibi... Kısacası, nesnelerin biçimlerinin ve renklerinin doğada var oldukları halleriyle resmedilmesi.
- Bilinçlendirme Sonrası : Bilinçlendirme öncesinde elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılan resimlerin içerdeği biçim, renk ve unsurların yok edilip, özgün, özgür, yaratıcı, anlatım gücü yüksek bir dilin oluşturulması.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanat, Eğitim ve Görsel Sanatlar Dersi

2.1.1. Sanat

Sanatın, soluk alma gibi bir ritmi konuşma gibi anlatımsal öğeleri vardır. Algılama, düşünme, imgelem ve bedensel eylemin de katıldığı etkin bir süreçtir. Sanat alanlarına göre değişkendir.

"İnsanlığın gelişim süreci içerisinde sanatı organik bir bölüm olarak görmek gerekir. Bu ise çoğu doğa bilimcilerin, tarihçilerin görüşüne karşı bir görüştür. Onlar çoğunlukla sanatı, süsleyici işlevi olan "keyfi" bir etkinlik olarak görme eğilimindedirler. Oysa sanat hem öğrenme sürecinin hem de gelişim sürecinin etkin bir yardımcısı olabilir. Çünkü sanatı duygu ve düşünce arasındaki karşılıklı ve içice geçmiş bağlantıyı vurgular. İnsanın bu iki yönünün uyumunun sağlanması, bir anlamda eğitiminde temel amaçlarından olduğuna göre; sanat, örgün eğitimde tüm eğitim süreçlerini daha etkili kılabilcek bir güce sahiptir"(San, 1974: 1).

2.1.2. İlköğretimde Sanat Eğitimi

Teknolojik yoğunlaşmanın yaşandığı çağımızın getirdiği uzmanlık insanın kendisine ve çevresine yabancılaşmasını sağlamıştır. Bu da bireyin haz duygusundan ve heyecandan yoksun kalarak mekanik bir yaşam ortamı içine düşmesine neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında bilimsel eğitimin yanında sanatsal eğitime de dengeli bir şekilde yer verilmesi, nitelikli insanların yetişmesine neden olacaktır.

Özellikle ilk ve orta öğretimde, bireyin zihinsel ve duygusal gelişimi en yoğun olduğu dönemdir. Duygu ve düşünceyi bir arada kullanma becerisi kazanan bir gencin bilimsel düzeyde de başarılı olacağı kesindir.

Sanat eğitiminin insan için gerekli olması tüm okullarımızda Görsel Sanat Eğitimi derslerine gereken önemin verilmesini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle görsel sanat eğitimi derslerinde diğer dersler yaptırılmamalıdır. Çünkü sanat eğitimi derslerinde çocuğun

zihinsel faaliyetleri de gelişmektedir. Dolayısıyla sanat eğitimi alan çocuğun bilim derslerine yönelik başarıları da artacaktır.

Bu ders sadece bir görsel sanatlar dersi değildir. Bütün sanat dallarından beslenen, zenginleştirilen, öğrencinin ilgi ve sevgi alanlarıyla anamlanan bir derstir. Okullarda, öğretmen, işleniş örneklerini olduğu gibi ya da değişiklikler yaparak uygulayabilir. İşleniş ve etkinliklerin hangi kazanımlara yönelik olduğu dikkate alınarak öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanır ve uygulanır. Görsel sanatlar dersleri eğitimcilerimize önemli sorumluluklar yüklemektedir. Eğitiminin “sanatçı-eğitimci” kimliği, bütün sanat dallarını kapsayan birikimi, yaratıcı ve araştırmacı yönü, ilgi ve sevgi alanları doğrudan sınıf, hatta okul atmosferini etkileyen etmenlerdir. Bu nedenle okullarda uygulanan plan ve programlar bu özellikleriyle anlam kazanır. Çünkü bu ders bir defter-kitap dersi değildir, onun için de çok yönlü araç, gereç ve görsel malzeme ile donatılmış bir sınıf ortamı hazırlanmak zorundadır.

2.1.3. Görsel Sanatlar Eğitiminin Amaçları

İnsan yaşantısının en önemli ögesi olan kendini anlatabilme olgusu incelendiğinde, zihinsel etkinliklerin değerlendirilmesi gerekliliği de ortaya çıkmaktadır. Zihinsel etkinliklerle ilgili olarak iki önemli düşünce tipinden söz edilebilir. Bunlar, yakınsak düşünce, beklenen, belirlenmiş ve olağan yanıtlara yöneliktir. Çözümlemesi için önceden belirlenmiş, normlaşmış yöntemlerden yararlanabilecek türden sorunlar çıkınca etkinlik kazanır. Güvenli, yöntemli, tutucu bir düşünce biçimi olan yakınsak düşünce, bilinenlerle yeni bir şeyler yaratmaktan çok, varolan, bilinen kategorileri geliştirmek amacındadır.

Buna karşılık ıraksak düşünce, önceden hiçbir şeyin belirlenmemiş olduğu, türlü doğrultularda özgürce yer alan düşünmedir. Bilineni, öğrenilmiş olanı eleştirir, gerekirse düzeltir. Olabilecek konusunda düşünür ve belirli olmayan alanlarda dolaşmak eğilimi gösterir. Çözülecek sorunu keşfederek, çözüme varmak için hangi evrelerden geçeceğini, hangi adımları atacağını bilmeden, yeni ve özgün düşünüyü, çözümü ortaya koyar. Beklenmeyen ve bilinmeyen, ıraksak düşünceyi kamçılar" (Tunç, 1985: 64).

Tüm bu anlatımlar ışığında yakınsak düşünce ve yakınsak zekâ, ezbere bilgi depolanmasına, otoriter kavramlara ve düşüncelere yöneliktir. Türk Milli Eğitim Sistemi incelendiğinde de açıkça görüleceği gibi, bilgiler kategorileşmiş bir biçimde öğrencilere sunulmakta ve öğrenciler sistemin beklentilerine göre düşünmeye yönlendirilmektedir. Oysa

her toplumun olduğu gibi, Türk toplumunun da gereksinimi daha atılgan girişimci, yapıcı ve yaratıcı bireylerdir.

Diğer bir taraftan, günümüzde uzay çağının yarattığı faydaya yönelik yaşam biçimi, insanın duyuşsal bilincini köreltmekte ve bu durum, giderek kendi kendisine yabancılaşan bir insan tipini de beraberinde getirmektedir. Duyan, düşünen, yaratan, doğayı ve insanı seven, dolayısıyla kendisiyle barışık bir gelecek yetiştirebilmek için eğitim sisteminin iraksak düşünceyi ve iraksak zekayı ön plana çıkaran programları içermesi gerekmektedir. Sanat eğitiminin verildiği derslerin okulda, iraksak zekayı kamçılayan, bir başka deyişle, yaratıcılığı ve sınırsız üretme yetisini kazandıran dersler olduğu göz önüne alınırsa, çağın ideal insan tipini yetiştirebilmenin en önemli güvencelerinden biride görsel sanatlar eğitim ve öğretimi olacaktır.

"Eğitim sürecine giren kişinin davranışlarında, dolayısıyla kişiliğinde meydana gelmesi istenilen farklılaşmaları belirleyen amaçlar, eğitimde "neden öğretilim?" sorusuna karşılık ortaya çıkan bir öğedir. Amaçlar, ülkenin eğitim felsefesi ışığında okulun görevlerini belirleyeceği gibi, içeriğin seçimine yardım eder, değerlendirmeye temel olur ve program geliştirmeye olanak verir" (Erden, 1993: 16).

Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanan öğretim programında, iraksak zeka ve düşünceye yönlendiren görsel sanatlar dersinin amaçları aşağıdaki biçimde belirlenmiştir (MEB,2006).

"Bireysel ve Toplumsal Amaçlar;

- 1. Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,*
- 2. Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme becerileri kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,*
- 3. Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusunu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak,*
- 4. Öğrencinin görsel biçimlendirme çalışmaları ile kendini ifade etmesini sağlamak,*
- 5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihi eser vb.) bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,*
- 6. Öğrencinin her alanda kullanabileceği yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,*
- 7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlama,*
- 8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,*
- 9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyeti kazandırmak,*

10. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendine saygı duyduğu kadar başkalarına da saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır.

Algısal Amaçlar

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürmesine imkan tanımak,
3. Birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Bilgi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisini kazandırmaktır.

Estetik Amaçlar

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını ağırlamak,
2. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi haline getirebilme yeterliliği kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesnelere estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmak,

Teknik Amaçlar

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak öğrencinin kendini geliştirmesine imkan tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencinin farklılıklardan zevk alabilmesini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,

4. *Kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,*
5. *Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedan anlam çıkarma becerisini kazandırmak,*
6. *Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güven kazandırmaktır”.*

Sanat Eğitimi, "her çocuğun yaratıcı gücü vardır, sanat eğitimi herkes için gereklidir" ilkesinden hareket eder (Gel, 1990: 177). Sanat eğitimcisi tarafından amaçların saptanması, araç-gereç seçimi, yöntem, uygulama ve değerlendirme bakımlarından titizlikle uyulacak kurallar biçiminde yorumlanması gereken ilkeleri vardır. Görsel Sanatlar öğretimi, hem kişisel ve insani değerlere hem de sanatsal ve estetik değerlere dayanmaktadır (Türkdoğan, 1984: 21).

Duyguları güzelliğe ilişkin değerlerle beslenen çocuk, doğayı ve sanat eserlerini sevmekle kalmayacak, içinde yaşadığı çevreyle ilgili bilgi birikimini de sağlayacaktır. Sevgi öğrenmenin de kaynağını oluşturacaktır.

Çocuğun içinde bulunduğu çevre ile olan ilişkilerinde, duyuşsal algılamalara dayanan izlenimlerini, sevgilerini, duygularını dışa vurmasını başka bir deyişle, çocuğun kendini anlatmasını sağlayabilmek için görsel sanatlar dersi en uygun ortamı hazırlar.

Çocuğun ilgisini doğaya ve yaşama yönelterek, onun nesnelere ve olaylar arasındaki nitelik ve nicelik ilişkileri ile üç boyutu sezmesini kavramasını sağlayacak olanaklar yaratır resim dersi. Çocuk yaratmanın hazzını duymayı, işine saygılı, kendine saygılı, kendini sevmeyi, başkalarını da sevmeyi, duygularını paylaşmayı öğrenir. Kendine güven duyması için önemli rol oynar.

Çocuğu, istediği gibi yaratma anlayışına yönelterek ona özgür ve özgün kişilik geliştirmesine yardımcı olan görsel sanatlar eğitimi sanatın özgünlük olduğu bilincine varmasını sağlayacaktır.

Öğrencilerin, öğrenmeye yönlendirilmeleri için durumun ihtiyaçlarına dayanmasına, hedefleri görmelerinin sağlanması; onları yönlendirici bazı tedbirlerin alınması şarttır. Öğrenim yaşantıları düzenlenirken öğrencilerin güdülerinin dikkate alınması gerekir.

Her öğrenci fizyolojik ihtiyaçlarının yanında, sevilme, büyükleri ve arkadaşları tarafından beğenilme, bağımsızlığını geliştirme, kendine güvenme, kendini geliştirme, kendine karşı saygı duyma ihtiyacındadır. Bütün bu ihtiyaçlar öğrencinin öğrenmesinde etkin

rol oynarlar. Öğrencilere gösterilen hedefler ne kadar onların ihtiyaçlarını doyuracak türden olursa, öğrencilerin öğrenmeye karşı yönlendirilmeleri de o kadar canlı ve kolay olur.

Öğrenmenin sonucunda, öğrencilerin yaptıklarının objektif olarak değerlendirilmesi ve öğrencilere doğru veya yanlış yaptıkları yerlerin gösterilmesi onların kendi kendilerini tanımalarına ve gerçek benliklerini bulmalarına yardım eder. Böylece gelecek sefere öğrenciler hem kusurlu yönlerini düzelterek daha iyi başarı gösterirler hem de ulaştıkları arasında büyük farkların olmaması gerçekleştirilmiş olur.

Öğretmenler, öğrencilerin öğrenmeye güdülenmesini ve öğrendiklerini daha iyi pekiştirmek için bazı yollara başvurur. Öğrencinin yaptığı olumlu çabaların yerilmesi öğrenmesini etkilemektedir. Ancak, övme yermeden daha üstündür. Övme, öğrenmeyi olumlu olarak etkilemektedir. Öğrenmenin sonucunda haz duyma, tıpkı başarı gösterme gibi, öğrencinin gelecek sefere başka bir konuyu güdülenmesine yardım etmektedir.

Öğrenmede başarı gösterme, öğrenciyi daha ileriki öğrenim görevlerini yapmaya güdüler. Öğrenci, yaptığı çalışmaların başarıya ulaşacağını görürse öğrenmesi etkilenmiş, güdülenmiş olur. Böylece başarının kendisi öğrenme için ödül olur. Bunun tersi olan başarısızlık da bir ceza etkisi yapar.

Öğrencilerin ilerlemelerini, hatalarını ve başarılarını bilmeleri onları öğrenmeye daha çok güdülemekte ve öğrenme daha fazla olmaktadır. Öğrenmeye etki yapan bütün değişkenler, öğretmenin rehberliği ile öğrenmeye olumlu bir etki yapar. Öğretmenin asıl görevi, öğrencilerin öğrenmelerine rehberlik etmektir.

Duyguları, güzelliğe ilişkin değerlerle beslenen çocuk, doğayı ve sanatı sevmekle kalmayacak, içinde yaşadığı çevre ile ilgili bilgi birikimini de sağlayacaktır. Bu yolla kazandığı sevgi öğrenmenin de kaynağını oluşturacaktır. Çocuğun resimlerinin gelişmesi kendisinin gelişimi ile ilgilidir. Görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için de çeşitli ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekir.

"Her çocuğun yaratıcı olduğu unutulmamalıdır" (AÖF, 1988: 47). Her çocuk, insan, düşünce, duygu, yeti güçleriyle, içinde yaşadığı doğayı daha yaşanır, yaşamın sorunlarının üstesinden gelmek için çaba gösterir.

"Akıl ve duygu varlığına sahip olan insanın, iki yönünden dengeli biçimde geliştirilmesi gerekir. İnsan, gerçeği yalnız akıl yoluyla değil, sezgi yoluyla da bulur. Gerçeği bulmada sezgilerimizin önemli bir payı vardır" (MEB, 1970: 44).

Yaratıcı bireyler yetiştirebilen bir eğitim dengesi kurma zorunluluğu kaçınılmazdır. Görsel sanatlar dersi, her çocukta varolan yaratıcı güçleri ortaya çıkaracak olanakları yapısında taşır. Çocuk içinde yaşadığı toplumsal, kültürel, ekonomik, doğal çevrenin

aynasıdır. Kişiliği bu koşullara göre biçimlenir. Aynı yaş grubundan olsalar da, aynı çevreden gelseler de bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Amaç, çocuğa beceri kazandırmak değil, yaratıcılığa yönlendirmek olmalıdır. Beceri alıştırma ve tekrar yoluyla kazanılan bir yetidir. Çocuk, kazandığı yeterlik yoluyla dolaylı olarak beceri de kazanmış olur. Yaratıcı yetilerin geliştirilmesinin çıkış noktasının duyarlılık eğitimi olduğu unutulmamalıdır. "Resim yapmak, yaratıcı oyundur. Çalışmalarda baskı ve sınırlamalar özgün yaratıcılığa ket vurur. Çocuk, evreni yetişkinler gibi görmeye zorlanmamalıdır. Çocuk dünyasını iyi tanımak gerekir. Her çocuk değişik ilgi ve anlatım biçimine sahiptir. Algılama tiplerinin ihtiyacına yanıt verecek bir eğitim programı izlenmelidir" (AÖF, 1988: 32-33)

2.2. Eğitim Ve Yaratıcılık

Eğitimin genel amacı, her bireyde kişiliğin gelişmesine yardımcı olmak yanında, kişinin içinde bulunduğu, ait olduğu toplumsal grubun örgensel birliği ile uyumunu da sağlamaktır. Bunu gerçekleştirmek için de sanat eğitimi ya da estetik eğitim şarttır. Yaratıcı yeti, insan yaşamının ve insan gelişiminin tüm yönlerinin temelini meydana getirir.

"Yaratıcılık tanımları çok değişiktir. E.P. Torrance yaratıcı düşünceyi bir sezgi süreci olarak kabul etmekte ve boşlukları, rahatsız edici ya da eksik öğeleri sezip, bunlar hakkında düşünüp varsayımları değiştirip yeniden sınamak demektir" (San, 1974: 12).

Yaratıcılığın içinde merak, imgelem, buluş, özgünlük gibi öğeler vardır ve yaratıcı kişi, sorunlara yeni çözüm yolları bulan, karmaşık ve yine düzeyde bir sentez yapabilir.

"Guilford'a göre beş zihinsel işlem sınıfı yaratıcılıkta önemli rol oynamaktadır. Bunlar; biliş, bellek, değerlendirme, yakınsak düşünme ve ıraksak düşünmedir. Zekânın bir yönü, kazanılmış bilgileri, belleği kapsar; bunların verileri, yakınsak ve ıraksak düşünme tarafından işlenir; bu işlenişlerin, kazanılmış bilgilere göre, az çok özgün ve yeni sonuçlara götürmeleri gerekir. Yakınsak düşünme, beklenen, belirli yanıtlara yönelmiştir. Oysa ıraksak düşünme, çözülecek sorunu keşfedecek ve çözüme varmak için hangi adımlardan geçeceğini hiç bilmediği halde, yeni terimler ortaya koyacaktır" (Jersild, 1972: 24).

"Getszels de yaratıcılık, ister bilimde olsun, ister başka bir alanda sezgi ile akılcı imgelemenin ve özümleme yetisinin, düşlemenin ve denetiminin ve düşüncenin ıraksak ve yakınsak yönlerinin birliğine dayanır" demektedir" (San, 1974: 14).

Yaratıcılık, düşünmenin yanında, duyular, imgeleme gücü gibi yetiler ve tümünün birbirleriyle bağlantısıdır. Bir anlamda bilinç ya da bilinç üstü bölgenin iki ana bölümü, imgelem ile tüm duygusal yaşam alanları yaratıcılıkta, zihin tüm yetileri, düşünceler,

düşünme süreçleri, duygular, imgelem ve imgeleme etkileşim halindedir. Buluş'a yönelten yaratıcı, eylem, bu yapının tüm parçalarını bir araya getirir, birleştirir.

"Sanatta yaratıcılığı Conrad şöyle tanımlamaktadır. "Kavramı duygu ve imgelemi içine alan bir yaratıcı arama, araştırma ve bulma sürecinin algıdan doğmuş duygu ve duygularla çağrışmış etkili bir mecazın doğuşu sürecinde başlangıç teşkil etmesi.

Plastik sanatlarda bu mecazın doğuşu, diğer sanat dallarında olduğu gibi, bilişsel ve biliş öncesi aşamalardan gelen, kökeni alt bilinçte olan imgelerin, yeni düzenlemeler haline dönüşmesi ve bunların dışa vurulabilmesi için en uygun malzemenin bulunmasından sonra malzemede, üretici düşünme süreçleri içinde somut biçime, yeni maddeye aktarılması sürecidir" (San, 1974: 16).

Yaratıcı etkinlikte bulunan çocuk, yan yana koyduğu renkleri, nesnelere, parçaların düzenlemelerini akılcı bir biçimde, planlayarak yapar. Yaratıcı edimin büyük bir bölümü, sezgisel yoldan olur.

Bir düşünmeye derinlik kazandırmak ya da ayrıntılara inmek için yararlanılan ön yaşantılar bütünlük meydana getirir. Bunun oluşumunda güdüleyici rol oynayan, yaşantıdır. Sanat Etkinliğinde güdüleyici güç bu yaşantıdan gelir. Bir çocuk belli bir yaşantısının resmini çizerken, yaşantı ile çağrışan ve yaşamdan seçilmişler resimde yer alacaktır.

"Biliş-öncesi süreçlerin önemli bir bölümünü de imgelem (hayal gücü) oluşturur. İmgelem, imgelerle düşünmenin yaratıcılığa dönük kullanımına verilen addır. Bu etkinlik duygusal ve duyumsal tüm malzemenin yapıcı, öğretici olarak kullanılmasını içerir. İmgelemci düşünme yaşantılarının sınırını genişletir ve onları zenginleştirir; çünkü imgelem biliş-öncesi canlandıran bir araç gibidir. Aslında biçim verme, kavramlardan görsel yapılar yaratma sürecidir.

Yaratıcı insan, alışılmışın dışında sürekli yeni ürünler ortaya koyabilendir. Sanat Eğitiminde yaratıcı düşünme, düşünceyi davranışa çevirme olarak ifade edilmektedir" (Gel, 1994: 32).

Yaratıcılık, daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurabilme, yeni bir şema içinde, yeni düşünceler, yeni ürünler ortaya koyabilme yetiştirir.

"Yaratıcılık olarak nitelediğimiz gizli güç, bireylere, değişimin, yeniliğin, uyarlayıcı, güdümlenici öğesidir, insanlarla hayvanlar arasındaki en büyük fark insanın yaratabilmesi, hayvanın ise yaratamamasıdır. Yaratıcılık insanların tümünde var olan bir içgüdüdür.

Yaşamın önümüze çıkardığı sorunları çözmek, yorumlamak için kullanılan bir içgüdüdür*" (Montessor, 1975: 36).

Merak etmek, araştırmak keşfetmek, denemek, sonuçta bir şeyler yaratmak, buluşlar elde etmek, insana özgü beceri ve güçlerdir. Yaratmak için insanın yetenekli olması gerekmez. Özellikle çocukların yaratabilmeleri için duygusal özgürlük ve eldeki araçları çekinmeden, korkmadan kullanma olanakları sağlanmalıdır. Eğer böyle olanaklar ve ortam sağlanmazsa, çocuklar kendilerine olan güvenlerini yitirir, geliştiremez, onun yerine başkalarının yöntemlerini, çizgilerini, düşüncelerini kopya etmeye yönelir ve yaratıcılığı körelir.

2.2.1. Sanat Eğitimi ve Yaratıcılık

Sanat eğitimi, kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür.

Sanat eğitimi; kişiye estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olmayı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip, eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir. Sanat eğitimi, gözlem yapma, özgün buluş ve kişisel yaklaşımları destekler, pratik düşüncüyü geliştirir. Olayları, olmadan da beyinde gerçekleştirebilme gücünü artırır. Bireyin el becerisini geliştirir ve sentez yapmasına yardımcı olur¹.

Genel eğitim kapsamında sanat eğitimi, sanatların yasa ve tekniklerini kullanarak, bireye estetik kişilik kazandırmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Sanat eğitimi sürecinde, algılama, bilgilenme, düşünme, tasarlama, yorumlama, ifade etme ve eleştirme davranışları, estetik ilkeler doğrultusunda sanatların dili kullanılarak edinilir.

Sanatsal yaratma eyleminin özyapısı incelendiğinde, üç temel aşamadan oluştuğu görülür. Bu aşamalar sanat eğitiminin de temel aşamalarıdır. Eğitim sistemindeki sanat dersleri de bu düşünce ile ele alınmalıdır. Sanat, hem bilgi birikimi ve hem de deneyim olarak, okullarda öteki konu alanları gibi, kendi amaçlarını gerçekleştirmek için var olmalıdır. Sanat eğitiminin amaçları saptanırken, sanatın öz değerlerinin, bireyin sanatsal ve kültürel gereksinimlerine olan katkısı dikkate alınmalıdır. Bu açıdan bakıldığında, sanatın yapısındaki aşamalar²;

* İçgüdü: Canlıları ortak amaca yönelten, öğrenilmeyen düşünceden doğmayan, canlıda doğuştan bulunan, bedensel, biyolojik itki. Tüm türlere ait ortak içgüdüler (annelik) vardır.

¹http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_ēitimi; Erişim Tarihi: 19. Mayıs.2013

²<http://ugursat.blogspot.com.tr/2010/04/sanat-ve-yaratc-dusunme.html>, Sanat ve Yaratıcı Düşünme, Erişim Tarihi: 09. Nisan. 2010

1. Bilgilenme aşaması
2. Yaratıcı düşünme aşaması
3. Sanatsal anlatım aşamasıdır.

Sanat eğitimi bu üç aşaması ile bireyi zihinsel, duyuşal, duygusal, ruhsal, sosyal, bedensel tüm özellikleri ile kavramakta, bu aşamaları yaşayan birey, birçok önemli, olumlu davranışı kazanırken, estetik bir kişilik de geliştirmiş olmaktadır. Sanat Eğitimi, her yaş ve düzeyde insan için gereklidir; özel yetenek gerektirmez. İnsan; aklı ve duyguları ile öznelliği ve nesnelliği ile gerçekliği ve imgelemi ile bir bütündür. Bu bütünlüğün korunması ve geliştirilmesi için eğitim sisteminde Matematik, Fen, Tarih, dil gibi bilime dayalı derslerle, Edebiyat, Resim, Müzik, tiyatro, dans gibi sanat derslerinin dengelenmesi gerekir.

Sanat eğitimi, yaratıcılığın ön planda tutulduğu, eleştirel düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı, güvenilir bir eğitim çeşididir.

Eğitimin her kademesinde yürütülecek çalışmalar, öğrencilerin yaratıcı düşünce güçlerini ortaya çıkaracak, onları kalıplara sokmayacak, özgürce kendilerini ifade edebilecekleri şekilde olmalıdır. Temel amaçları, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmak olan sanat eğitimi, eğitimin her kademesinde kesintiye uğramadan devam etmelidir.³

2.2.2. Sanat Eğitiminde Yaratıcılık Kullanılarak Bilinçlendirme

Yaratıcılık insanların sürekli yararlandığı bir şeydir, günlük hayatımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Hayatın karmaşık sorunlarıyla başa çıkmak, toplumun yeni buluş ve icatlarla ilerlemesini sağlamak için yaratıcı bireylere ihtiyaç vardır. Yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde sanat eğitimi önemli bir rol oynamaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi birçok insanın yorumladığı gibi bireylerin güzel resim yapması yoluyla onu ileride ressam yapmayı amaçlamaz. Bu eğitim çocukların yaratıcılık gücünü geliştirmeyi, karşılaştıkları sorunları yepyeni bir biçimde çözümlenmeyi öğrenmeyi amaçlar. Sanat eğitimi ile bireylerin tasarlayabilme yeteneğinin geliştirilmesi, yaratıcı, kendine güveni olan, estetik beğeni düzeyi yüksek gençler yetiştirmek eğitimin amacı olmalı, bu amaca ulaşıldığı zaman aynı niteliklere sahip uygar bir toplum da yaratılmış olacaktır. Yaratıcılık eğitimini ön plana çıkaran sistemler oluşturulmalıdır. Aileler, öğretmenler ve toplumu

³http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_eğitimi; Erişim Tarihi: 19. Mayıs.2013

oluşturan tüm bireyler yaratıcılık ve sanat eğitimi konusunda bilgilendirilmelidir. Çocuğun sanatsal ve yaratıcı uğraşları boş zaman uğraşısı olarak görülmeden izlenmelidir. Sanat eğitimi programları çocukların ilgi ve yeteneklerine uygun hazırlanmalıdır. Programlar bireyin yaratıcılığını ortaya çıkaracak ve geliştirecek tarzda olmalıdır.

Öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebildikleri bir ortam oluşturulmalıdır. Gördüğünü aynen resmeden değil, düşündüğünü resmeden bir görsel sanatlar eğitimi anlayışı yerleştirilmelidir.⁴

2.2.3. Sanat Eğitiminde Görsel Bilinçlendirme

Görsel öğeler, görsel tasarım ilkeleri doğrultusunda, bir araya gelirler.

Resimde görsel öğeler; nokta, çizgi, renk, doku, format (boyutta), biçim, yüzey.

Görme olayı ışıkla başlar. Işığın anlatımı siyahtan beyaza uzanan bir skala ve yorumla gerçekleştirilebilir.

Nokta: İki çizginin birleştiği ya da kesiştiği yeri gösterebilir.

Çizgi: Bir noktanın verilen bir doğrultudaki uzantısı bir çizgidir. Genişlik ve uzunluğu ne olursa olsun eğer biçimi bir çizgi etkisi yapıyorsa onu çizgi olarak tanımlayabiliriz. Sanatın çizgi ile başladığını söyleyebiliriz.

Serbest fırçayla çizgi, çizgiyle doldurma ve tarama, çizgiyle hız, çizgiyle ritm, çizgiyle ton, paralel, dikey, yatay çizgiler, eğriler vs.

Leke: Resim yüzeyi üzerinde boya ile yapılan izdir. Yani resim sanatında yüzeyin homojen biçimde tek bir renk kullanılarak örtülmüş parçasıdır.

Renk: çeşitli cisimlerden yansiyarak gelen ışınların görsel algı sonucu bireyde oluşturduğu duygudur. Işınların göze gelmesi fiziksel bir olgudur. Bu ışınların karşısında gözde ortaya çıkan işlemler fizyolojik olgu.

Cismin beyinde algılanması ise psikolojik bir olgudur.

Renklerin Psikolojik Özellikleri

Sıcak Renkler: Kırmızı, sarı, turuncu

Soğuk Renkler: Mavi, yeşil, mor.

- Parlak renkler, heyecan
- Pastel renkler, sakin
- Renk formu belirler

⁴http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/149/dikici.htm; Sanat Eğitiminde Yaratıcılık; Erişim Tarihi; Mart.2001 (Yazı aynı zamanda 149 sayılı Milli Eğitim Dergisi'nde de yayınlanmıştır).

- Renk oranları etkiler

Renk ağırlık duygusu oluşturur. Örneğin, koyu renkli elemanlar ağır, açık renkli elemanlar ise hafif algılanmaktadır.

Renklerin algılanan etkileri ise;

Mavi: Sonsuzluk etkisi yaratır.

Yeşil: Sakin, hassas, yumuşak bir etki yapar.

Sarı: Dikkat çeken bir etki yaratmaktadır.

Kırmızı: Heyecanlandırıcı bir etki yapar.

Pembe: Önemi vurgular.

Kahverengi. Sıcak rengin yanında soğuk, soğuk rengin yanında sıcak etkisi yapan ara bir renktir.

Beyaz: Güneş ışığını yansıtırsa uyarıcı bir etkisi var.

Gri: Siyaha giden tonları kasvetli, beyaza giden tonları huzurlu bir etki yaratmakta.

Doku: Bir cismin yüzeyi sert ya da yumuşak pürüzler içerir. Ve bu pürüzler o cismin dokusunu oluşturur. Gözle görülen doku; görsel dokudur. Dokunma ile hissedilen doku; dokunsal dokudur. Derin, yüzeysel, düzenli, düzensiz, doğal ve yapay dokular vardır.

Boyut: Var olanın biçimlendirilmesidir. Tasarım ögesinin boyutu; işlevsel, malzeme ve çevreyle olan ilişkisi açısından belirlenir. Yaşamda her şey insan boyutuna göre ayarlanmıştır.

Biçim: bir nesnenin dış sınırlarıdır. Doğada var olan her cismin, bir geometrik forma dayalı biçimi vardır.

Yüzey: Üzerinde iki boyutlu çalışmaya olanak veren her türlü alandır.

Diğer taraftan Sanat Eğitimi Psikolojik yönden ele alırsak;

Sanatı Psikolojik olarak ele almak eski bir eğilimdir, fakat bu eğilimi deneysel metotlara oturtan yaklaşımlar son yıllarda görülür. İlk defa, sanat eşyasının biçimini ve özünü tartışan yazar T. Lipps (1851-1914)'dir⁵. Kısa tarihi boyunca sanat psikolojisi, zamanla iki konu üzerinde yoğunlaşmıştır.

1) Sanatçının psikolojisi

2) Algılayanın psikolojisi

Psikoanalist ekole göre, sanat eserinin; istekleri, hayalleri, bastırılmak istenen duyguları, bir başka planda dile getirdiği düşünülmektedir. Psikolojik verilerin, sanatçı hakkında bilgi verdikleri, sanat eserinin bildirisini açıklamaya yardım ettikleri bir gerçektir.

⁵Sanat Psikolojisi: Sanattarihi.Wordpress.Com: 28.11. 2006

Psikolojik yaklaşımın diğer sorusu “algı” olayıdır⁶. Algılama işlemi, çevredeki eşya ve olayların bünyeleşmiş bütünler halinde kavranmasını sağlayan psikolojik bir olgudur. Bununla, bir şeyi, bir nesneyi (rengini, hacmini, boyutlarını) duymaktan dolayı zihnimize bir iz meydana gelir. Sanatçının tabiatı anlamadaki yeteneği, bilincindeki bazı tasarımların yerleşmesiyle gerçekleşir. Özellikle plastik sanatlarda görme, gözle bir şeylerin varlığını duyma, işin en önemli tarafıdır. İnsan estetik faaliyeti geliştikçe eşyalar, varlıklar ve simgeler dünyasında yaşamaya başlar. Beş duyumdan biri olan gözün kapsadığı duyumlar aydınlık, karanlık, renkler, hacimler, biçimler, uzaklıklar gibi en temel kavramlarını, zihin estetik perspektifi içine alır. Bu kavramlardan oluşan bir konuyu, sanatçı kafasında oluşturamıyorsa, yani tam anlamıyla incelememişse, konuyu kağıt üzerine ne kadar güzel çizerse çizsin, çizim göze ne kadar hoş görünürse görünsün, model sağlam algılanamadığından ortaya sağlıklı bir desen çıkmaz.

Sosyolojik açıdan ele alırsak; Sanat Sosyolojisi adı verilen dal sanatçının yaşadığı toplumla sanat kurumu arasındaki bağlantıları inceler. Çünkü her insan gibi sanatçı da, diğer insanlarla ilişki halindedir, ortak bir yaşantı içindedir.

2.2.4. Görsel Sanatlar Dersine Temel Olan Yaratıcılığın Çocukta İzlenmesi

Yaratıcılık, insanın belli bir özelliğini (yeteneği) ifade eder. Bu, bilinen şeyleri, yeni biçimde kullanmak, şimdiye kadar olduğundan başka bir biçimde birleştirme özelliğidir. Algı, göz önündeki nesnelere beş duyu yoluyla alınan izlenim işlemi olduğuna göre, sanatsal etkinliğin en önemli aşamalarından birini görsel algılama meydana getirir.

"Çocuğun dünyasını nasıl gördüğü üzerinde durmamız gerekir. Çünkü Jersild'e göre, çocukların desen çizme yetenekleri, biçimleri dokunma duyusu yoluyla ayırt etme. Yetileriyle birlikte gelişmektedir ve her iki gelişim arasında tam bir koşutluk vardır" (San, 1974: 73).

Çocuğun gelişimi ilerledikçe eşyanın biçimsel öğeleri, renk gibi yüzeysel öğelere göre daha ağır basar. Okul öncesi çocuk, tek olarak figürleri algılamasına kıyasla, yeri ve yerin üzerindeki figürlerle bağlantısını yetişkine yakın derecede algılar. Ancak figürlerin biçimleri birbirinden değişikse çocuk güçlüklerle karşılaşır.

Çocukların yaptıkları resimler söz konusu olduğunda dokunsal ve görsel olmak üzere iki ayrı algılama tipi görülür. Görsel tipteki bir çocuğun salt ve yalın bir betimleyici

⁶<http://www.arsivfotoritim.com/yazi/ali-ihsan-okten-sanat-psikoloji-fotograf-fotografci-ve-yuzlesme/>: Erişim Tarihi: 03.02.2010

uygulayamayacağı açıktır. Görsel tipteki çocuklar anlatımlarını, doğrudan doğruya yaşantı hammaddesinden kurabilirler. Kabaca dış çizgilerini çizerler.

"Görsel tipteki çocuk için, yaşantının ayrıntılarının bilincinde olmak ve bu ayrıntılardaki değişiklikleri görebilmek önemlidir; çünkü bu ayrıntılar kendini çevreleyen dış gerçeklikte varolan etkilerin sonucudur.

Dokunsal tipteki çocuk öznel yaşantılarını görsel bir takım biçimlere dönüştürmeyi seçmez. Abartmalar bu tip çocuk için yaşantının en önemli yönlerine dikkat çekme aracıdır; o neyi "doğru" hissederse ona ağırlık verir" (Löwenfeld, 1971: 265).

Onun için öğretmenin görsel ve görsel olmayan ve salt betimleyici tipleri ayırabilmesi gereklidir. Nesnel olguları, bizlerin onları gördüğümüz biçimde betimleyen düzenlemelerle sergilemekte başarı gösteren çocuk betimleyici tip çocuktur. Çocuklar bir yaşantıya kendi algılama, anlama ve yorumlama tarzlarına göre tepki gösterirler.

Sanat eğitimi açısından önemli olan, sanat etkinliği sürecinde algının görsel bir form alması, görsel-imgeye dönüşmesidir. Sanat etkinliğindeki öğrenme süreci içinde düşünme fiziksel imgeler ve sembol-imgeler geliştiren bir düşünme sürecine dönüştürülebilmelidir.

Çocuk, sanat etkinliğinde güdülenirken, geliştirilmiş olduğu içgörüler sonucu kimi kavramlar geliştirebilir. Bu içgörüler, düşünüyü ve düşüncelerini planlanmış ve amaca yönelik bir etkileşimin ürünleridir. Öğretmenin, çocuğu yaşantıları hakkında konuşurması, ona çeşitli yollardan duygu ve düşüncelerinin betimlenmesi sağlanması, bu gibi kavramların oluşmasına yardımcı yöntemlerdir.

Çocukların yaratılarında kullandıkları simgeler, onların gördükleri, işittikleri, tattıkları bildikleri, dokundukları, duydukları, düşündükleri ve hakkında konuştukları şeyler için benimsedikleri işaretlerdir. Simge ve semboller çocuk için duyular, anlamlar ve çağrışımlarla doludur.

Sanat etkinliği sürecinde simge, bir yaşantının imgesidir. Simgeler, ancak çocuk kendi yarattığı, renkler, biçimler, doku ve örüntülerin tanıdık bir şeyler ifade ettiğinin ayırında olduktan sonra ortaya çıkarlar.

"Öğretmenin, her çocuk hakkında, hangi tip güdülenmenin daha yararlı ve uygun olduğuna karar vermesi gerekir. Düşünce olmaksızın boyama işlemleri yalnızca imgelemci oyunlar olmaktan öteye gitmez.

Çocuk, öğretmen ya da herhangi bir büyüğünün yönetimi olmaksızın, malzeme seçme işini kendi başına yapabilir. Ancak bu bir çeşit oyundur. Bilinçli bir yönelme değildir.

Ancak çocuğun oyun süreçlerinin eğitim açısından büyük önemi vardır. Evreni, doğayı, somut yönleriyle tanımaya, araştırmaya oyun olanak sağlar, karar verme mantık yürütme yeteneğini oyunla kazanır" (MEB, 1970: 39).

Çocuklar benmerkezci dünyalarında, duyularına göre malzemeye yaklaşacaklar ve biçim vereceklerdir. Çizdiği resim bizim anladığımız anlamda güzellik ya da çirkinliği ile ilgilenmemektedir. Resmin çizim olarak varlığı değil, yapılması için tüketilen çaba ve kendisine verdiği kıvanç önemlidir. Kendini anlatmak için çizen çocuk, düşünce ve teknik yönden yetişkin sanatçıdan ayrıdır, fakat yaratma davranışı bakımından sanatçıya şaşılacak kadar benzer.

Çizme, boyama, inşa etme gibi etkinlikler karmaşık bir süreç olup, çocuk bu çabaları sırasında çeşitli öğeleri birleştirerek anlamla bir bütün oluşturur ve böylelikle deneyim kazanır. Resim yaparken çocuk, konu seçimi ve yorumlamasıyla bize salt bir resim örneği vermemekte, resimden de öte bilgiler sunmaktır.

"Çocuk bize resmi ile adeta kendisinin bir parçasını yansıtmakta olaylar hakkında duygu, düşünce ve görüş biçimlerini dile getirmektedir. Çocuk, yaratıcı çalışma için özel bir uyarıma gereksinim duymaz. Her çocuk, herhangi bir engelleme olmaz ise, kendisinden varolan derin yaratıcılık dürtülerini kullanabilir" (Yavuzer, 1993: 27).

Resimdeki içerik, yaşanmış bir deneyimi yansıtır. Bu yaşanmış deneyimin anası ya da sembolü resimde açık olarak vardır. Çocuk genellikle tamamen amaçsızdır, plan yapmadan çizer. Çizimlerini, hızlıca ve sonucun tamamen doğru olacağına ilişkin belirli bir güven içinde gerçekleştirir.

"Çocuk yaratısını işlerken, içgüdüleri yoluyla, hangi malzemeyi biçimlendireceğini, forma daha uygun düşebileceğini sezer, bu içgüdü doğal bir güçle yönetilir. Sezgi ise düşünmenin başlangıcı olabilir.

Çocuk kimi zaman simgelerini de elindeki malzemeye göre seçer, çoğu zaman malzeme tarafından koşullandırılmış olur. Çocuk, yetişkinin geliştirmiş olduğu bir takım eğilimlerce ketlenmemiştir, her zaman canlı, taze, yeni ve sürprizli anlatımlar yaratabilir" (Yavuzer, 1993: 27).

Sanat çocuğun yaşamında kolayca yer alabilmekte, onun yaşamının bir parçası haline gelebilmektedir. Çocuğun malzeme ile kavramları arasındaki bağlantıları kurabilmek için her zaman hazır ve istekli bir yapısı vardır. Oyun içgüdüleri kısa sürede sanat içgüdüleri haline dönüşür. İyi bir sanat etkinliğinin amacı, dengeli, uyumlu çocukların yetişmesidir. Sanat etkinliği süreci sürekli olan, bitmeyen bir süreçtir. Çocuk da sürekli değişmekte, büyüyüp olgunlaşmaktadır.

Sanat eğitimcilerinin hemen tümünün birleştikleri bir nokta, çocuğun sanat etkinliğinde özgür bırakılması, bildiğince çizerek, kendi ölçülerini kendisinin saptamasının sağlanmasıdır. Çünkü çocuk yaşantı ve deneylerle öğrenir. Güdülemesi gerekli olan çocuğun enerjisidir. Bu enerji etkili bir güdülemeyle yaratıcılığa yöneltilmelidir. Gözlem, bellek gibi yeti ve yetenekler çağrıştırmak çocuğun değerlendirme yapabilmesine çalışmalıdır.

2.3. Lowengeld' e Göre Çocuk Resminde Gelişim Basamakları

Çocuğun beden ve zihin gelişimine paralel olarak sanat faaliyetlerinde de belirgin bir değişim dikkati çeker. Kâğıda yapılan ilk işaretler ve çizgi giderek bir sanat evresine dönüşerek ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdürür. Zaman zaman duran ama daha sonra yerini bir sonraki evreye bırakan bu sanat gelişimini belirlemek ve anlatmak zordur. Her çocuğun bir sanat evresinden diğerine aynı zamanda ulaşması söz konusu değildir. Çok genel bir yargıda bulunacak olunursa çocuklar büyüdükçe resimleri daha ayrıntılı, daha oranlı ve daha gerçekçi olur. Bunun yanında resimlerinin gelişmesi açısından her evrede çocukların yaptıkları resimleri niteleyen bazı çarpıcı ve çok ayırıcı özellikler bulunur. Çocuk resminin gelişimini beş evrede ele almak mümkündür(Arıcı, 2006: 17) :

1. Karalama Dönemi (2-4 yaş) (Scribbling)
2. Şema Öncesi Dönemi (4-7 yaş) (Preschematic)
3. Şematik Dönem (7-9 yaş) (Schematic)
4. Gerçekçilik Dönemi (9-12 yaş) (Realism)
5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 yaş) (Mantık) → (Pseudo-Naturalistic)

2.3.1. Karalama Dönemi (2-4 yaş)

2-4 yaşlarındaki çocuk hareket ihtiyaçlarından kaynaklanan amaçsız karalamalar, çocuğun “dillenme” dönemine rastlar. Çocuğun yapı ve çizgi ile ilgili deneyim kazanması, parmak kaslarının gelişmesi, zihni ve algısal olgunlaşmasını tamamlayabilmesi açısından önem taşır. 4 yaşına kadar süren bu dönemde yetişkinlerin gerekli anlayışı göstererek çocuğa yeterli çalışma ortamı hazırlamalarının sayısız yararları vardır. Çünkü çocuk karalama basamağının sonlarına doğru, çevresindeki nesnelere yapı özelliklerini keşfederek tanımaya ve çizgiyle anlatıma dökmeye çalışır. Yani nesnenin ve rengiyle olan ilişkilerinin temellerini atar.

2.3.2. Şema Öncesi Dönem (4-7 yaş)

Genelde 4 yaş civarında çocuklarda oldukça tanınabilecek resimler yapmaya başlarlar. Ama bunların kesin olarak ne olduğunu söylemek mümkün değildir. Çocuk 6 yaşına geldiğinde biçimler ve şekiller konulu olmaya başlar. Bu dönemdeki çocuklar genellikle yaptıkları resimleri göstermek ve açıklamak arzusundadırlar. Bu yaşlarda renkleri kullanmaya başlar.

2.3.3. Şematik Dönem (7-9 yaş)

7 yaşlarında başlayan şekil kavramının gerçekleştiği bu dönemdeki bazı çocukların şemaları oldukça zenginken, bazılarındaki de zayıf olabilir. Şemalar arasındaki farklılık bir çok nedene bağlanabilir. Çocuğun bireysel özellikleri nasıl farklıysa şemalar açısından da birbirinin aynı değildir. Çocuğun ilk kez çevresinden bir parça olduğundan haberdar oluşu resimlerinde yer çizgisi adı verilen sembolün kullanılmasıyla başlar. Genellikle kağıdın alt tarafında yer çizgisi bulunur. Çocuk her şeyi çizgi üzerine yerleştirir.

2.3.4. Gerçeklik Dönemi (9-12 yaş)

9 yaştan 12 yaşa kadar somut işlemler evresi sürer. Çocuk benmerkezci düşünceden uzaklaşarak, başkalarının düşüncelerine, görüşlerine ve hislerine dikkat etmeye başlar. Bu evrede çocuklar etraflarındaki dünyayı hızla fark etmeye başlar. Boyutu düzgün gösterebilmeye uğraşırlar. 10-11 yaşlarında çocuklar ilgi alanları genişlediğinden veya teknik ustalık eksikliğinden dolayı cesaretlerini kaybedebilir ve resim yapmaktan vazgeçebilirler. Bu esnada resim becerilerinin gelişimi de durmuş olabilir.

Bu evrede çocuklar ne çizeceklerini uzun uzun düşünürler, yaptıklarını beğenmezler, olması gerektiği biçimde yapamadıklarını sanıp cesaretlerini yitirirler. Çocuğun bu yıllarda kendini anlatma gücüne olan güveni sık sık sarsılır. Kısaca yaratıcı etkinliklerde beceriksiz ve şaşkıncıdır. Sanattaki belirli tekniklerin öğretimi çocukların kendi başlarına araştırma ve girişimlerine engel olur(Yavuzer, 1993: 5).

Çizgi;

9-12 yaşları arasında ergenlik öncesi döneme giren çocukların bilişsel gelişimleri halen fiziksel gelişimlerinin önündedir. Çocukların ergenlik dönemine girmeye başladığı bu yaşlarda çocuk, sürekli değişim içindedir. Dolayısıyla sanat gelişimlerinde de farklılıklar oluşur. Somut yaklaşımların ağır bastığı dönemde oldukları için gördükleri nesnelere ve figürlerin boyutlarına, oranlara, renklere, perspektife ve cins ayırımına dikkat eder, bunları gerçeğe en uygun şekilde yansıtmaya özen gösterirler. Kurdukları yeni ilişkiler, öğrendikleri yeni bilgi ve deneyimler yaptıkları ve ürettikleri her şeyde farklı anlatımlar denedikleri görülür. Eğitim ortamının bilgiye ağırlık veren yaklaşımı, onların coşkunu ve yaratıcı ifade yetkilerine izin vermez. Burada gerçeğin tamamen taklit edilmeye çalışıldığı, yaratıcı ifadenin yok olma tehlikesi sanat eğitimcilerini zorlar.

Çocuk somut düşünme evresinden soyut düşünme evresine ilköğretimin 6. sınıflarında geçmeye başlar. Bu durum kaybettiği imgelerle düşünme yeteneğini yeniden kazanmaya başladığını gösterir. Geometrik çizgilerden uzaklaştığı görülen çocuklar, artık çizgilerin özgünleştiği ve düşüncenin ifade biçimi olarak geri geldiği bir döneme doğru gidiyorlardır.

Renk;

Betimledikleri dünyanın gerçekliğine körü körüne bağlı oldukları dönem 9 yaşından 12 yaşına dek uzun bir süreçtir. Bu süreç içinde renk kavramı gittikçe gelişir ve renkler resimlerinde anlam ve amaçlarına uygun şekilde yer alır.

Mekan Algısı ve Perspektif;

9-12 yaşları arasındaki dönemlerinde mekan duygusu bir önceki dönemden daha da gelişmiş olsa bile henüz üçüncü boyutu yaratma becerisine tam sahip olunamamıştır. Buna rağmen yakında olanı büyük, uzakta olanı küçük çizerek perspektifin farkında olduklarının ipuçlarını verirler. Perspektifi anlamaları, mekanı boyut olarak algılamaları ile başlar. Mekan artık yer ve gök çizgisi değil, nesne ve figürlerin içinde buldukları farklı bir boyuttur. Bu boyutta yükseklik, derinlik, uzaklık, kısalık, öndelik gibi ilişkiler vardır.

Orantı;

Gerçekçilik dönemi diye adlandırdığımız bu dönemde çocuklar figür-nesne-mekân ilişkisindeki orantıları bilir, fakat bunu küçük kas gelişimlerini tam olarak tamamlayamadıkları için biraz güçlük çekerler.⁷

Bu yaştaki çocuklar artık toplumun bir üyesi olduğundan haberdardır ve bu haberdar oluş çizgilere yansır. Çizgiler daha ayrıntılı ve gerçekçi olur. Fakat bu dönemde resimler ayrıntılaşırken çocuklar resimlerini göstermekten ve anlatmaktan hoşlanmazlar. Renkler

⁷<http://oyaabacisanategitimi.blogspot.com/2010/04/cocugun-sanatsal-gelisimi.html>; Çocuğun Sanatsal Gelişimi, Erişim Tarihi: 3.Nisan.2010

gerçeğe daha uygundur. Mekân ve perspektif artık kendini gösterir. Yer çizgisi yukarı çıkar, toprak kendi rengine boyanır. Resim konularında kızlar ve erkekler arasında farklılıklar gözlemlenir. Kız çocukları daha çok bebek resmi, portreler ve elbise gibi öğeler çizerken, erkek çocukları ise araba, gemi ve uçak gibi öğeleri tercih ederler. Resimleri beğenmeme, aşırı hassasiyet ve kendini ifade güçlüğü çeker. Çocuk resimlerindeki saf yürek özelliklerinin yerini, yetişkinlere özgü gözleme dayanan ölçütler almaya başlar. Çocuk yaptıklarını doğadakilerle karşılaştırır. Benzemediğini görünce umutsuzluğa düşebilir. Bu umutsuzluk ya da güvensizlik doğayı gerçekçi olarak yansıtamamaktan kaynaklanır (MEB, 1992: 7).

Güvenin kaybolduğu bu dönem asıl problemimizi oluşturmaktadır. Ailede ve eğitimcilerde yeterli bilincin oluşmaması ve yaratıcılığın köreltilmesi önemli bir sorun oluşturmaktadır. Öncelikle yardımcı olabilmek için bu dönemin sorunlu bir dönem olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

2.3.5. Görünürde Doğalcılık Dönemi (12-14 yaş)

Ergenliğin başlangıcına rastlayan bu dönemde çocukların giderek doğal çevrelerinden haberdar oldukları dikkati çeker. Çocuk ya da ergen bu dönemde yakın çevresinde gördüğü objelerin orantılarını, boyutlarını, derinliklerini çizgilerinde yansıtmaya başlarlar. Bu evrende insan figürünün büyük bir ayrıntıyla çizildiği tahmin edilebileceği gibi zihinsel özelliklerden haberdar olmanın büyük ölçüde arttığı ve bunların resme yansıdığı gözlemlenmektedir. Yine bu dönemdeki çocuğun renk farklılıklarından haberdar olduğu ve rengi en iyi biçimde kullandığı görülür.

2.4. İlköğretimde Gerçekçilik Döneminde Sanat Eğitimi Veren Kişilerin Dikkate Almaları

Gereken Yaklaşımlar

Milli Eğitim Bakanlığı, Görsel Sanat Öğretim Programında bu konu şu şekilde ele alınmıştır:

"Sanata ilgi, sanat eserlerine hayranlıkla başlar. Bu dönemde, sanatın bir doğa ürünü değil, insan düşüncesinin ve duyarlılığın ürünü olduğu, içtenliğin gerçekten daha önce geldiğinin ön bilinci verilmeye çalışılmaktadır. Bu da sanat eserlerini ve sanatçıları tanımakla gerçekleşebilir.

11 yaşında başlayan ve ergenlik öncesi dönem olarak nitelediğimiz bu çağda çocuk ruhsal bunalıma düşerek yaratıcı etkinliklerden soğuyabilir. Bu dönemde çocuğu içinde bulunduğu bunalımdan kurtarmak ve yaratıcı çalışmalara yöneltmek için önlemler almak

gerekir. İsteksiz görünen bu dönem çocuğun çalışmalarını eleştirmekten çok yüreklendirici tutum içine girmek, otoriter davranmamak gerekir.

Karşı cinse ilgisi ve arkadaşlık bağlarının arttığı bu dönemde grup çalışmalarına yer verilmesi gerekir.

Bu dönemde, imgeleme dayalı konular, yumuşak taş, alçı, kil, kutu vb. artık gereçlerle heykel çalışmaları ve mekanik araç-gereç gibi etkinlikler oluşturulabilir.

İlkokul ve ortaokul dönemlerinde çocuklar renk konusunda özgür bırakılmalı, güdümlenmeden kaçınılmalıdır. Canlı renklere ilgi duyan çocukların coşku dolu renk dünyaları bilimsel anlamdaki "armoni" bilgileriyle doldurularak yetişkinlerin kopyası olmaya zorlanmamalıdır.

Özenli, bilgili ve deneyimli ve öğretmen için çocuk resimleri onların duyguları ve aile yaşamlarına ilişkin sorunları konusunda da ipuçları verir" (MEB, 1992: 9-10).

İlköğretim okullarında uygulanabilecek eğitim durumları çocukların gelişim süreçleri paralelinde sınıf seviyesine göre olmalıdır. Örneğin, okul, aile, ev ve hayvanların hayatıyla ilgili durumlar, bayramlar masal ve oyunlar çocuğun düşsel evrenine uygun öğelerle zenginleştirilerek çocuklara ilginç gelecek konular şeklinde verilebilir ve yaratıcı güçlerine herhangi bir engelleme yapılmaz.

Çocukların duygularının nefret-aşırı sevgi arasında gidip geldiği dönemde iyilik ve kötülük kavramlarını içeren çalışmalara yer verilebilir. Hissettiklerini bu yolla hiçbir etki altında kalmadan aktaracaklardır.

"İlköğretim okullarında 9-12 yaş arasındaki öğrencilerde realist bir akımın geliştiği görülür. Nesnelere kendi renkleri ile görüp boyamaya başladıkları bu dönemde "Acaba yanlısını yaparım" korkusunu gidermek için doğrudan doğruya, doğaya bakarak ya da canlı modelden, ölü doğadan, çalışma yaptırılmamalıdır" (MEB, 1992: 12).

Soyut biçimlere dayanan üç boyutlu çalışmalar ve tasarım çalışmaları yaratıcılığa yönlendirmek açısından önemlidir. Çocuk bahçeleri, parklar gibi grup çalışması ele alınabilir.

2.5. Sınıf İçin Uygulama İlkeleri

Öğrencilerin mümkün olduğunca özgün ve bağımsız olarak çalışabilmesi sağlanmalıdır.

Düzeltilmeler çizerek gösterilmemeli, örnekten bakarak çizdirme yaptırılmamalıdır. Çünkü bunlar yaratıcılığı öldürür.

Öğrencinin çekingenlikten kurtarılmasına yardımcı olmalıdır.

Çalışma sevincini kırıcı, görsel anlatım biçiminin katılaşmasına neden olacak kuru disiplinden sakınılmalıdır.

"Bir resim yapın" biçiminde konusu olmayan, hayal gücünü zorlamaya yardımcı olmayan yaklaşımlardan kaçınılmalıdır.

Eğitsel önlem ve yöntemlerde seviye zorlayıcı davranışlara yöneltmemelidir. Örnek olarak, çizgi dönemini aşmamış bir çocuğun bacakları ya da kolları yüzey olarak çizebilmesi için ona "Bacak çizgi gibi olmaz, kalın olmalıdır" demek yerine, (suluboya ile çalışıyorsa) kalın fırça kullanarak ya da kâğıt parçalarıyla ve şeritleriyle çalıştırarak yaratıcı güçlerinin ortaya çıkmasını sağlayacak bilinci vermek en doğru davranıştır.

Güdüleme bir öğrenciyi etkinliğe yöneltme sürecidir. Kimi güdüler içseldir; öğrencinin içinden gelir, amaç ve değerlendirmeleri ile gelişir. Diğerleri dışsaldır. Öğretmenden ve öğrencinin arkadaşlarından ya da dış güçlerden oluşur.

Öğretmenler çocukları, özellikle çocukların kendileri ve yaşamları üzerinde durarak güdüler.

Ancak, ortaöğretim öğrencilerinin çok daha karmaşık güdülemelere gereksinimleri vardır.

Resim dersinde, çocuğun yaratıcı gücünü coşturacak bir güç vermelidir. Öğretmen "Resmin nasıl çizildiği" veya "Bu nedir?", "Ne demek istiyorsun burada?" gibi sorulardan kaçınmalıdır.

İzlenmesi gereken yol özgür ve yaratıcı olmasını sağlamaktadır.

2.5.1. Görsel Sanatlar Dersinde Öğretmenin Uygulayabileceği Davranışlar

Günümüzde okullarda uygulanan resim dersleri, ileri bir otoritercilik ve başıboş bir anlatımcılık gibi iki aşırı uç arasında değişmektedir.

Örneğin, birkaç aşamada resmin nasıl çizileceğini kopya ettirerek, resim çizmeyi öğrettiğini zanneden öğretmenler vardır. Ya da çocukların tamamen başıboş bırakılmasını savunanlar da var. Sanat eğitiminin belli bir disiplin içinde uygulanması gerekir. Bu sağlanmadığı takdirde çocuklar, dersin esas amacı olması gereken, yaratıcı, yapıcı anlatımcı, disiplinli, sosyal ilişkileri dengeli, sabırlı olma gibi yeteneklerini kazanmakta zorlanabilirler. Sanat Eğitimsinin inandığı bu disiplin, çocuğun en iyiyi, en doğruyu denemesi, araması sonucu ortaya çıkan, içten gelen disiplindir.

Öğretmen, işte, öğrenciyi bu atmosfer içine itecek kişidir. Bir danışmandır.

Öğretmen, kişisel ve yaratıcı anlatıma ve çocuğun söylemek istediğini kendi istediği biçimde söylemesi gereğine de inanır. Aynı zamanda, çocuğun içinde bulunduğu topluluğun bireyleri ile teker teker bir birlik ve beraberlik duygusu içinde olmasından yanadır.

Yurdumuzda, genel olarak baktığımızda, Görsel Sanatlar derslerinde, büyüklere ait standartlar empoze edilmekte, çocuğun eli çalıştırılırken, zekâ, düşünce ve duyguları hiçbir zaman dikkate alınmamaktadır. Öğrenci, bu tek yönlü öğretim ortamından sonra, kendini modern yaşamın ortamında yalnız, uyum sağlayamayan biri olarak bulur. Sorunlarını çözümlenebilecek, araştırmacı, yapıcı, yaratıcı karşılaştırmacı, sistematik düşünceyi ve davranmayı kazanamadığı için de başarısız ve mutsuz olacaktır.

Yani, sanat eğitiminde öğrenci yaparak öğrenecek, öğrendikçe yapacaktır. Kuramlar ortaya çıkaracaktır. O zaman çocuk yapılanın, niçin yapıldığını anlayacak ve yapılan çalışma anlam kazanacaktır. Bu gelişme öğrenciye güven verecek ve sorumluluk duygusunu geliştirecektir. Öğrenci, çalışmalarını etrafındakilere sorarak değil, kendi kararları ve beğenileri doğrultusunda ortaya koyacaktır.

Sanat Eğitimi sistemi, deneyseldir ve bir sistem olarak düşünebilmeyi, düşünce ürünlerini yansıtmayı kapsar.

3. YÖNTEM

Bu bölümde uygulamanın modeli, evren ve örnekleme, uygulama aşamaları, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumları yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada hem görsel hem de dilsel veriler sağlanmıştır. Araştırmacı tarafından öğrencilere bilinçlendirme öncesi resim yaptırılmış, daha sonra yapılan bu çalışmalar değerlendirilmiştir. Öğrenci ile birebir gerçekleşen konuşmalar neticesinde hangi duygularını resmine aktardığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bu veriler nitel araştırma yönteminin ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmiş olup, betimsel çözümlene yöntemi kullanılmıştır.

3.2. Evrenve Örneklem

Uygulamanın evrenini; uygulamanın içeriğini oluşturabilecek tüm yazılı, basılı, sözlü ve görsel kaynaklar oluşturmaktadır. Ayrıca; uygulamada Eskişehir ili Merkez Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nda 1997-1998 Eğitim-Öğretim süresince yapılan uygulamalar ve bu uygulamaları gerçekleştiren öğrenciler resimleriyle yer almaktadır. Araştırmada bu okulun kullanılmasının iki sebebi vardır. Birincisi okul yönetiminin bu araştırmanın yapılmasına müsaade etmeleridir. İkincisi öğrencilerin araştırmaya katılmaya istekli oluşlarıdır.

Uygulamanın örnekleme, Eskişehir ili Merkez Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'ndaki 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinin 1997-1998 Eğitim-Öğretim yılı boyunca Görsel Sanatlar Dersi Müfredatı paralelinde yapmış oldukları resimlerden oluşmaktadır. Örneklem de 4.sınıf öğrencilerinden 3 kişi, 5. sınıf öğrencilerinden 2 kişi ve 6.sınıf öğrencilerinden 4 kişi ile öğrencilerden dörder çalışma alınarak oluşturulmuş 36 adet çalışma örneği yer almaktadır.

Küme	Sınıflar	Toplam öğrenci Sayısı	Örnekleme Oluşturacak Öğrenci Sayısı	Örnekleme Oluşturacak Resim Sayısı
Mustafa Kemal İlköğretim Okulu	4	40	3	12
	5	50	2	8
	6	60	4	16

3.4. Uygulama Aşamaları

Uygulama ile ilgili verilerin toplanmasında, alan yazın taraması, örneklem büyüklüğünün belirlenmesi, örneklem grubunun takibi ve çalışma yaptırılacak öğrencilerin seçilmesi yolları izlenmiştir.

Uygulama dört aşamadan oluşmuştur.

1. İlk aşamada konu belirlenip resim yapılması istenmiştir.
2. İkinci aşamada ise bilinçlendirme öncesi yapılan resim değerlendirilmesi yapılmıştır.
3. Bilinçlendirme sonrası tekrar resim yapılması istenmiştir
4. Bilinçlendirme sonrası yapılan resim değerlendirilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Örneklem grubunun takip süreci 1997-1998 Eğitim-Öğretim yılı süresince geçen zamanı kapsamaktadır. Ek aktivitelerle ve Görsel Sanatlar dersliğinde çalışma süreleri serbest bırakılmış ve süreç tamamlanmıştır.

Öğrenci resimleri belirlenen konular (bahar, sevgi, müzikli gösteriler, çevre, savaş, masal, spor, trafik) çerçevesinde seçilmiştir. Öğrencinin kendini ifadeden uzak tutmayacağı bir ortam oluşturulmuştur. Böylece tamamen doğal süreçte oluşan resim çalışmaları ortaya çıkmıştır.

3.6. Verilerin Çözümü ve Yorumu

Eskişehir İli Merkez Mustafa Kemal İlköğretim Okulu 4, 5, 6. sınıf öğrencilerinden resimleri yaparken pastel ve kuru boya tekniğinden yararlanmaları istenmiştir. Görüşme yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde, betimsel çözümlene tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz dört aşamada gerçekleştirilmiştir. Bunlar; betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanmasıdır.

Uygulama, öncelikli olarak konu belirlendikten sonra müdahale edilmeden konunun resmedilmesi ile başlamaktadır. Bilinçlendirme öncesi denilen bu dönemde öğrenciler sadece resmedecekleri konunun ne olduğunu bilirler. Daha sonra, resim yaptırılan öğrenciyle bu resim birebir konuşularak değerlendirilmiştir. Öğrenciye, resmin içerdiği unsurlar ve konunun içeriği detaylı olarak anlatılmıştır.

Sonraki aşamada, konu unsurlar ve içeriği anlatılarak verildikten sonra resmedilmesi istenmiştir. Bilinçlendirme sonrası çizdiği resim yine öğrenciyle karşılıklı konuşma şeklinde değerlendirilip yorumlanmıştır.

Verilerin yorumlanması Bulgular ve Yorumlar bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Giriş

Matisse⁸ “görmek yaratmanın başlangıcıdır” diyerek, yaratmanın görmeyle başladığını vurgulamıştır. Yaratmak, bir heyecanı kapsar ve kuvvetli bir hayal gücü gerektirir. Eğitim, toplum içindeki bireylerin yaşam içindeki yerlerini almalarını sağladığı gibi, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecini kapsar. Eğitim, belli bir bilim dalı ya da sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitmedir⁹.

Bu çerçevede yaratıcılığın ön planda olması çok önemlidir. Türk Milli Eğitiminin Amaçları içinde de yer alan ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri,

---

⁸Çellek, T.,Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu, YTÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi, <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=47>, Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Erişim Tarihi: Mayıs, 2002

⁹Çellek, T.,a.g.e.

davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak, bir meslek sahibi olmalarını sağlamak amacımız olmalıdır (Yeşilyurt ve Çelik, 2013). Gelişimsel yaklaşım, çocukların neden çizdiği sorusuna “bir oyun olarak çizerler” şeklinde yanıt vermektedir¹⁰. Çocuklar, oyuncaklarına ve eşyalarına gösterdikleri ilgiyi çizimde de gösterirler, çizerek oynarlar. Sonuçta, resim etkinliği kendisini ifade etmekte zorlanan, çekingen, pasif çocuklar için de kolay bir iletişim aracıdır. Akılcı gerçekçilik dönemi çocukları yetişkinleri şaşırtan yüreklilik ve inançla resim yapmaktadırlar. Anlatımcıdır; gördüklerini değil bildiklerini yapmaktadırlar. Örneğin, resmini dışarıdan bakarak çizdiği evin, içerisinde ne varsa röntgen film gibi yansıtır¹¹. Bu durum, onun içerdeki nesnelere görünmeyeceğini bilmediğinden ya da dikkatsizliğinden değil her şeyi bildiğini kanıtlama dürtüsünden kaynaklanmaktadır. Çocuğun sözlü anlatım gelişimi ile sıkı sıkıya ilişkisi olan bu evrede kendini dışarıya vurabilmesi yönünden, biçimsel anlatımın önemli bir yerdedir. Çocuk sözlü anlatım yetersizliğini biçimsel anlatımla tamamlamaya çalışmaktadır.

4.2. Gerçekçilik Dönemindeki Öğrencilerin Bilinçlendirilme Sürecinde Takip Edilen Aşamalar (Laboratuvar Çalışması)

- a. Bilinçlendirme öncesi resimlerin yaptırılması.
- b. Yaptırılan resimlerin değerlendirilmesi

Resimlerde yaratıcılık ve hayal gücü kaynaklı unsurların olup olmadığına bakılmıştır. Daha önce öğretilen bilgilerle yaptırılan biçim, renk ve figürlerin neler olduğu tesbit edilmeye çalışılmıştır.

- c. Çocuk ile birlikte resimleri değerlendirilmiştir.

Resmin içerdiği unsurları, neden kullandığını çocukla konuşarak, hangi verilerin öğretti sonucunda resmine yansıttığı anlaşılmasına çalışıldı.

d. Çocuk ile bundan sonraki resimlerinin nasıl olması gerektiği konuşuldu ve öğrendiklerinin ona neler sağlayacağı etkileşimli olarak anlatıldı. Aslında resmin konuşma dili gibi bir dil olduğu, onun yardımıyla, kafasında canlandırdığı, hayal ettiği, gördüğü, hissettiği her şeyi anlatabileceği söylenmiştir. Temel olarak, biçimlerin ve renklerin gerçekte görüldüğüne benzemek zorunda olmadığı anlatılmış, başarılı resmin, gerçeğine en çok benzeyen değil, aksine yeni öneriler, yani biçim ve renkler ile daha başarılı, daha yaratıcı, en önemlisi daha eğlenceli bir çalışma olacağı anlatılmıştır.

¹⁰<http://gorselsanatlar.bedavaforum.biz/t150-cocugun-hayatinda-resim-yapmanin-onemi>; 24. Ocak. 2009

¹¹ Gürel, N, <http://www.atauniv.com/forum/showthread.php?t=9753>, Erişim Tarihi: 25.10.2008

e. Daha önce yapılan konuşmalar çerçevesinde çocuğun bilinçlendirme öncesi yaptırılan resimler ile aynı konuyu içeren yeni bir resim yapması istenmiştir. Bu resme yapım esnasında müdahale edilmemiştir.

f. Bilinçlendirme sonrası ilk resimlerin değerlendirilmesi;

– Çocuk ile bu resmin konuşularak değerlendirilmesi yapılmış, anlatılanlar doğrultusunda resimdeki farklılaşmalar tespit edilmiştir. Resimdeki bu farklı anlatımların, özgün ve çocuğun kendi önerisi olup olmadığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Resimde görülen öğretilerle oluşmuş unsurlar tespit edilerek, çocuğa gösterilmiş, bunlar içinde yeni biçim ve renk önerileri oluşturması istenmiştir. Bu aşamada resimde kalıplaşmış kompozisyon unsurları tespit ediliyorsa, onun daha önce öğrendiği gibi figürlerin resmin içinde belirli yerlerde olmak zorunda olmadığı; örneğin dağların resminde sayfanın üstünde yatay bir biçimde olmak zorunda olmadığı gibi... Dağların sayfanın altında, ortasında, yan tarafında ve sayfaya çapraz olarak da resmedilebileceği gibi...

g. Diğer resimlerde de aynı yöntem izlenmiştir. Çocuğun, duygu, düşünce, hayal dünyası ve gördüklerini kendince oluşturduğu görsel bir dille anlatabildiğine ikna oluncaya kadar bu çalışmalar çocukla karşılıklı ikili diyaloglar halinde sürdürülecektir.

Not: Bu çalışma rastgele seçilmiş 9 (dokuz) öğrenci ile yürütülmüştür.

4.3. Çalışma Değerlendirme Formları

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Elçin DEMİRAYAK
Yaşı	11
Sınıf	6
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Güneş, gökyüzü ve ağaç figürleri daha önce öğretilmiş renk unsurları içermekte, kompozisyon kurgusu, bildik, kalıplaşmış unsurlar içermekte, çocuk figürleri gerçekçi resmedilmeye çalışılmıştır. Özgün, yaratıcı, değişik bir öneriye

	rastlanmıştır
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Kompozisyon kurgulamasının çok iyi olduğu görülmüş, biçim ve renklerin özgün olduğu gözlenmiştir. Sadece figürlerin gerçeğine sadık kalınarak resmedildiği görülmüş ağaç biçimlerinin daha önceden öğretilmiş olduğu gibi, doğala çok sadık ve sağ alt köşede renk farklılığı hemen göze çarpmıştır. Seviyenin altında bir gerileme söz konusudur.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Masal: Gökyüzü, ev, ağaç figürleri yine, önceden öğretilmiş renk unsurları içermekte, evin önündeki yolun dokusu farklı anlatılmıştır. Hayvan figürleri en sade biçimde resmedilmiş, özgün öneri veren bir çalışma olmadığı görülmüştür.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Bir Savaş: Resimde renklerin cesurca kullanılışı dikkat çekici. Kompozisyon kurgusu iyi, insan figürlerinde yaratıcılık, farklılık göze çarpmaktadır. Bu, çocuk için bilinçlendirme çalışması, kısa bir sürede sonuç vermiş, bundan sonra gözlemlenip eski yanlışlarını tekrarlamaması sağlanacaktır.

Resim 1: İlkbahar 1 (Elçin DEMİRAYAK)

Resim 2: İlkbahar 2 (Elçin DEMİRAYAK)

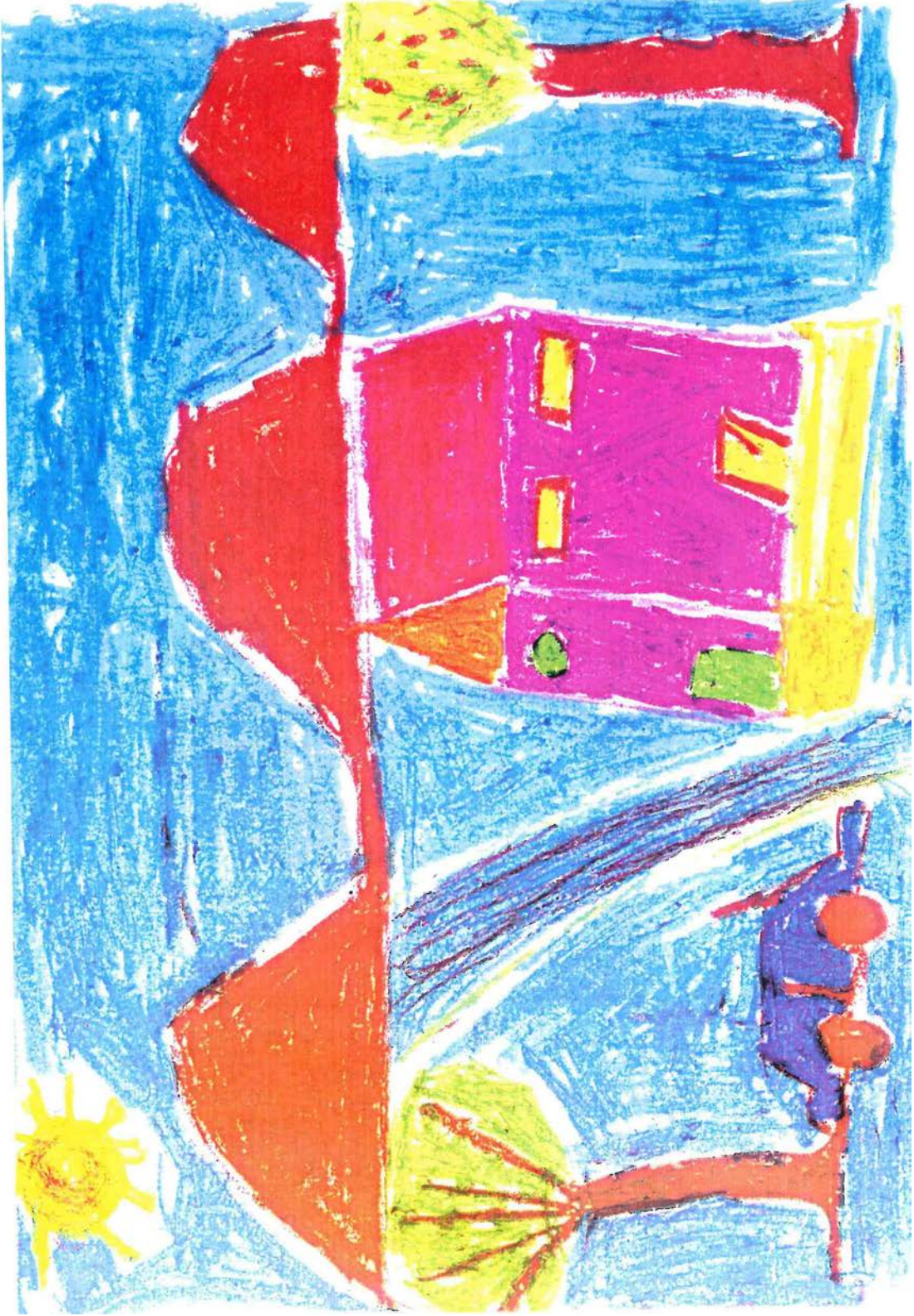
Resim 3: Masal (Elçin DEMİRAYAK)

Resim 4: Savaş (Elçin DEMİRAYAK)

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Buğra BALCI
Yaşı	10
Sınıf	4
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Gökyüzü, ağaç, güneş daha önceden öğretilmiş renk unsurları içirmektedir. Dağların yanyana dizilmesi de aynı fikri vermektedir. Araba resmi de bilinen gerçeğine yakın formda resmedilmiştir.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Arabalar, ağaçlar öğretilmiş biçimde ve renkte kalmış, sağ tarafta ağaçların yönlerinin ve iki ağacın biçimlerinde farklı özellikler görülmüştür. Evlerdeki biçimler yeni öneri olarak değerlendirilebilir. Güneşin yeri ve biçimi daha önce öğretildiği gibidir.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Sevgi: Gökyüzü, dağlar, ağaç figürlerinin biçim ve renklerinde bir gelişim olmadığı gözlenmiş, güneşin yerinin, daha önce resimlerde hep yerleştirilen yerde resmedildiği görüldü. Farklı bir öneri yok.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Savaş: Bulutlar, güneş, ağaçlar bildik biçimlerde resmedilmiş, resmin ortasında yer alan figürlerin renk ve biçimlerinde biraz farklılık gözlenmiştir. Uçak için ise aynı şeyi söyleyemeyiz.

Resim 5: İlkbahar 1 (Buğra BALCI)

Resim 6: İlkbahar 2 (Buğra BALCI)

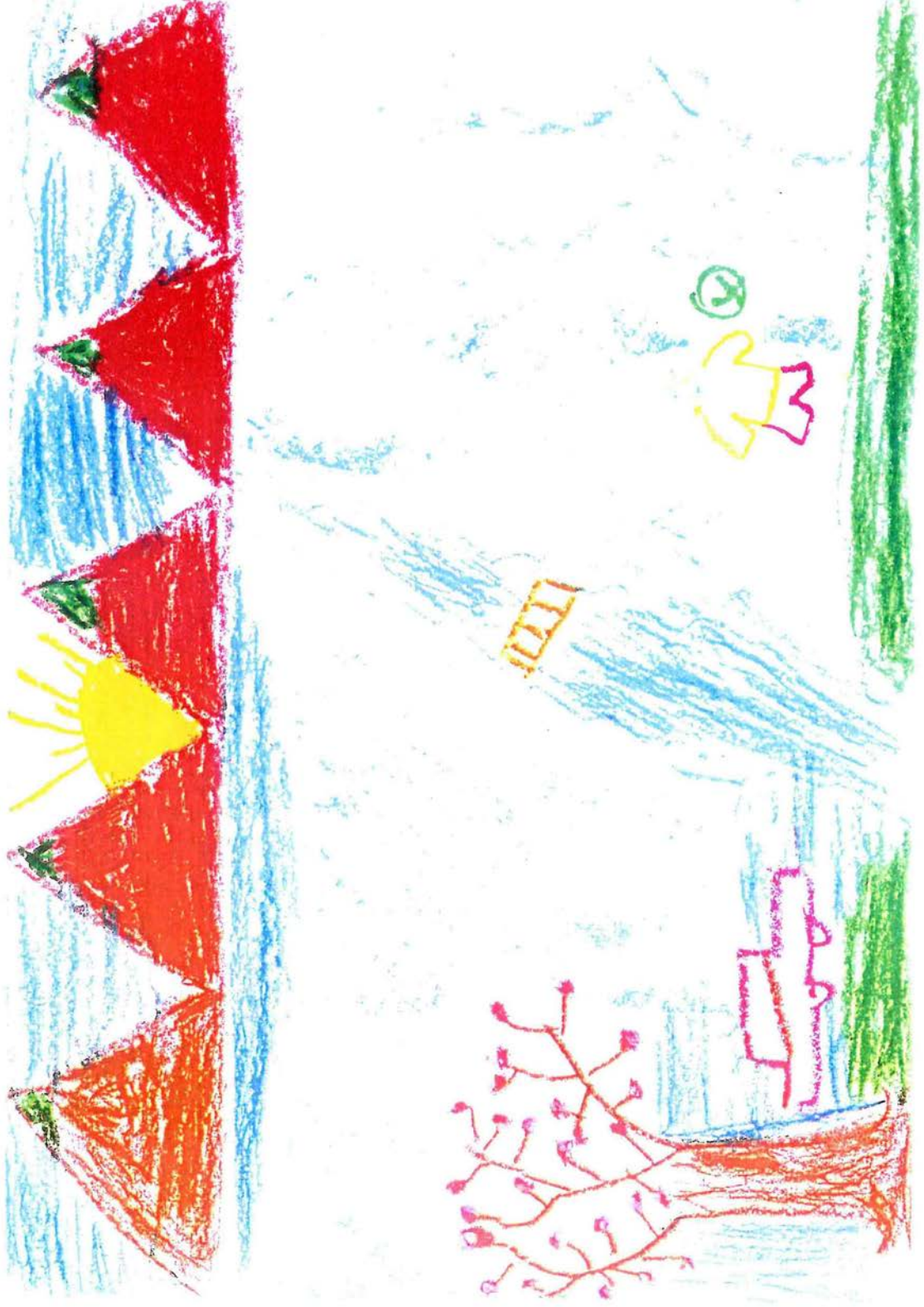
Resim 7: Sevgi (Buğra BALCI)

Resim 8: Savaş (Buğra BALCI)

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Gökhan ELBİR
Yaşı	12
Sınıf	6
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Dağlar sayfanın yukarısında yanyana yer almış. Güneş daha önce öğretildiği gibi dağların arasında. Ağaç biçimi gerçeğine sadık kalınarak resmedilmiş, araba çizimi de aynı şekilde resmedilmiştir. Özgünlük ve yaratıcılık açısından seviyenin altında olduğu gözlemlenmiştir.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Evlerin biçimlerinin aynı olduğu görüldü. Ağaç biçimi farklı renk ve yerde yer almış, yerleştirme iyi.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Masal: Evin biçimi, bize, farklı rengiyle bir öneri vermekte. Figürler çok gerçeğine sadık kalınarak resmedilmiş. Ağaç biçimleri içinde aynı şey söylenebilir. Yeni bir gelişim görülmemiştir.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Trafik: Evin, insan figürlerinin daha özgün biçimde resmedildiği görülmüştür. Sağdaki yol ve otomobillerin, yerleşim biçimi olarak farklı bir tarzda seçildiği gözlenmiştir. Resmin ön taraftaki biçimlerinde önemli bir gelişme yok.

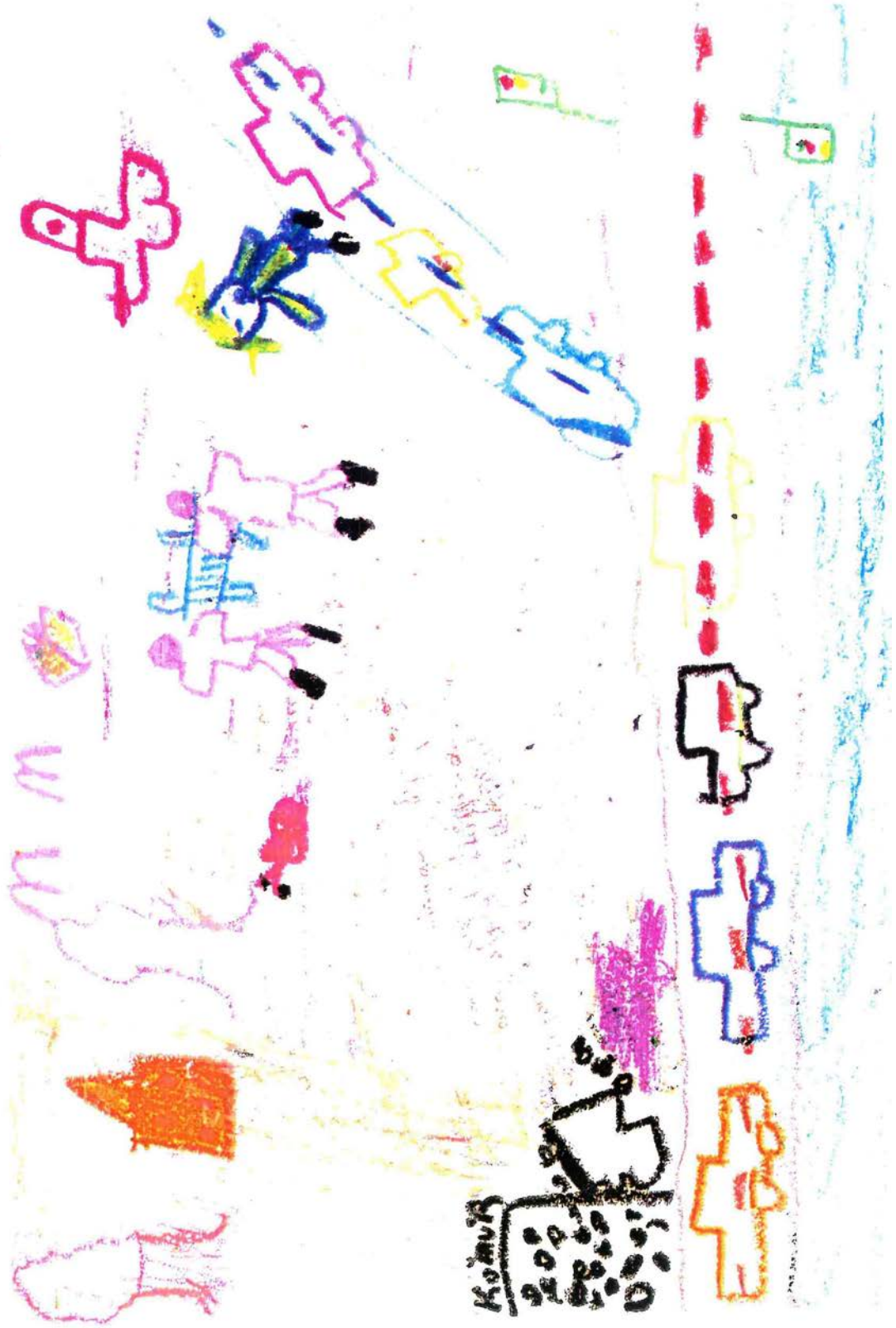
Resim 9: İlkbahar 1 (Gökhan ELBİR)

Resim 10: İlkbahar 2 (Gökhan ELBİR)

Resim 11: Masal (Gökhan ELBİR)

Resim 12: Trafik (Gökhan ELBİR)

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Fulya KIRIMER
Yaşı	11
Sınıf	5
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Evler, gerçekçi resmedilmiş fakat kompozisyon kurgusu özgün ve yaratıcı. Dağlar, gökyüzü ve ağaçların biçimleri de, daha önce öğretilmiş unsurlar olmasına rağmen ağaçlarda ve evlerde kullanılan renklerde özgünlük ve farklılık olduğu gözlenmiştir.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Ağaç figürleri, hayvan figürlerinin gerçekçi resmedildiği görüldü. Kompozisyon kurgusu çok iyi fakat farklı gelişim gösteren biçim ve renklere rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Çevre: Kompozisyon kurgusu çok iyi. Fakat ağaç gövdesinin, çiçeklerin biçimlerinin gerçeğine sadık kalınarak resmedildiği görüldü. Farklı, öneri getiren biçim ve renklere rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Müzikli Gösteriler: Kompozisyon kurgusu çok iyi. Figürleri ve müzik aletlerini, çocuğun daha önceden öğretildiği gibi resmettiği görülmüştür. Renkleri cesurca kullanışı gözden kaçmıyor. Gelişim söz konusu.

Resim 13: İlkbahar 1 (Fulya KIRIMER)

Resim 14: İlkbahar 2 (Fulya KIRIMER)

Resim 15: Çevre (Fulya KIRIMER)

Resim 16: Müzikli Gösteriler (Fulya KIRIMER)

Adı Soyadı	Ömer KUZU
Yaşı	10
Sınıf	5
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Güneş daha önce öğretildiği gibi sayfanın üstünde yer almış, dağların arasında resmedilmiş. Ağaç figürü diğer bütün çocuklarda görüldüğü gibi doğala çok sadık. Çiçekler için de aynı şeyler söylenebilir. Aynı şekilde resimde özgün, yaratıcı, değişik bir öneriye rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Öğrencinin çalışmasında farklılık hemen görülmektedir. Gökyüzünün, farklı renkte, evlerin çatılarının öğretilen biçimlerden farklı resmedildiği, çiçek biçimlerinin yaratıcı duyguların ifadesi olduğu görülmüştür. Özgün bir çalışma. Fakat kuş biçimlerinin pek çok çocukta olduğu gibi, bilinen kalıplaşmış biçimde resmedildiği görülmüştür.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Çevre: Kompozisyon kurgusu çok iyi. Bir denge hakim. Faka ağaç biçim ve renkleri bütün çocuklarda görüldüğü gibi doğala çok sadık. Çiçek figürleri ise sayfayı, bezeme işlevini görür gibi.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Spor: Sahanın etrafındaki seyircileri öğrencinin daha önce öğretildiği gibi resmettiği görüldü. Ortadaki figürlerin hareketlerinde farklılık yok. Fakat renklerde daha özgün ve özgür bir tavır sergilemiştir.

Resim 17: İlkbahar 1 (Ömer KUZU)

Resim 18: İlkbahar 2 (Ömer KUZU)

Resim 19: Çevre (Ömer KUZU)

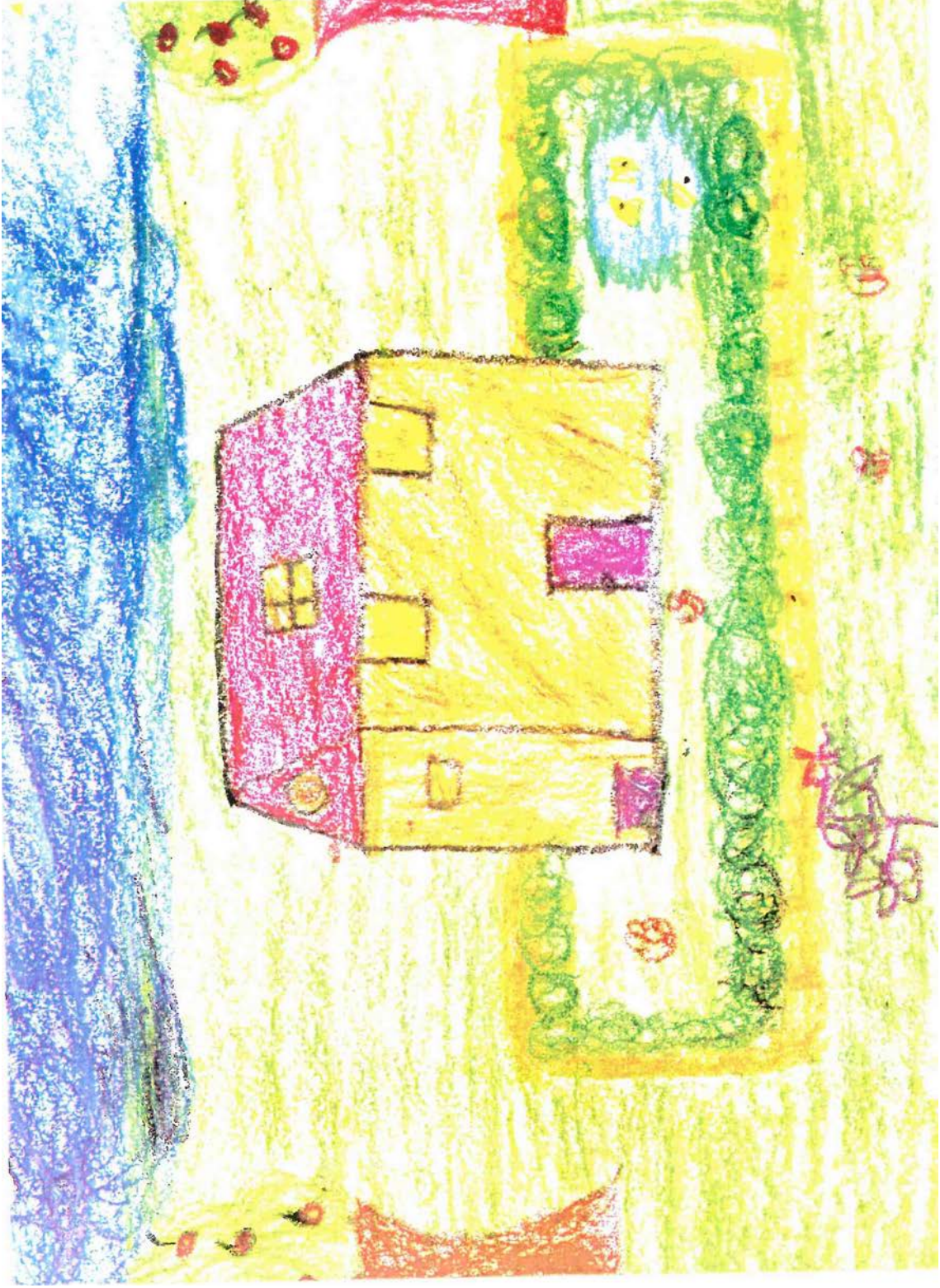
Resim 20: Spor (Ömer KUZU)

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Müjde ŞENVARICI
Yaşı	10
Sınıf	4
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Gökyüzünün mavi oluşu, bulutların bütün çocuklarda görülen standart biçimde olduğu görülmüştür. Dağlar sayfanın üstüne yatay biçimde sıralı üçgenlerden oluşmakta. Çiçekler ve çimenler, bütün çocuklarda gözlenen biçimde olduğu gibi. Özgün, yaratıcı, değişik bir öneriye rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Gökyüzü, ev, ağaç figürlerinin biçim ve renklerinde bir farklılık görülmemiştir. Ağaçtaki meyvalar bile gerçeğine sadık kalınarak resmedilmiş. Kurgu iyi.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Sevgi: Dağların sıralanışı çocuğun daha önceden öğrendiği kalıplaşmış biçimde resmedilmiş. Ağaç biçimi içinde aynı şey geçerli. Bulutların biçimlerinde bir farklılık, gelişme görülmüştür. Figürler gerçeğine sadık kalınarak çizilmiş.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Spor: Gökyüzünün mavi olması dışında dağların, resmin ortalarına doğru yer alması olumlu değişim. Önceki figürlerde farklı çizimlerin dikkat çektiği görülmüştür. Fakat dağların, renk ve biçim olarak farklı bir gelişim sergilemediği görülmüştür.

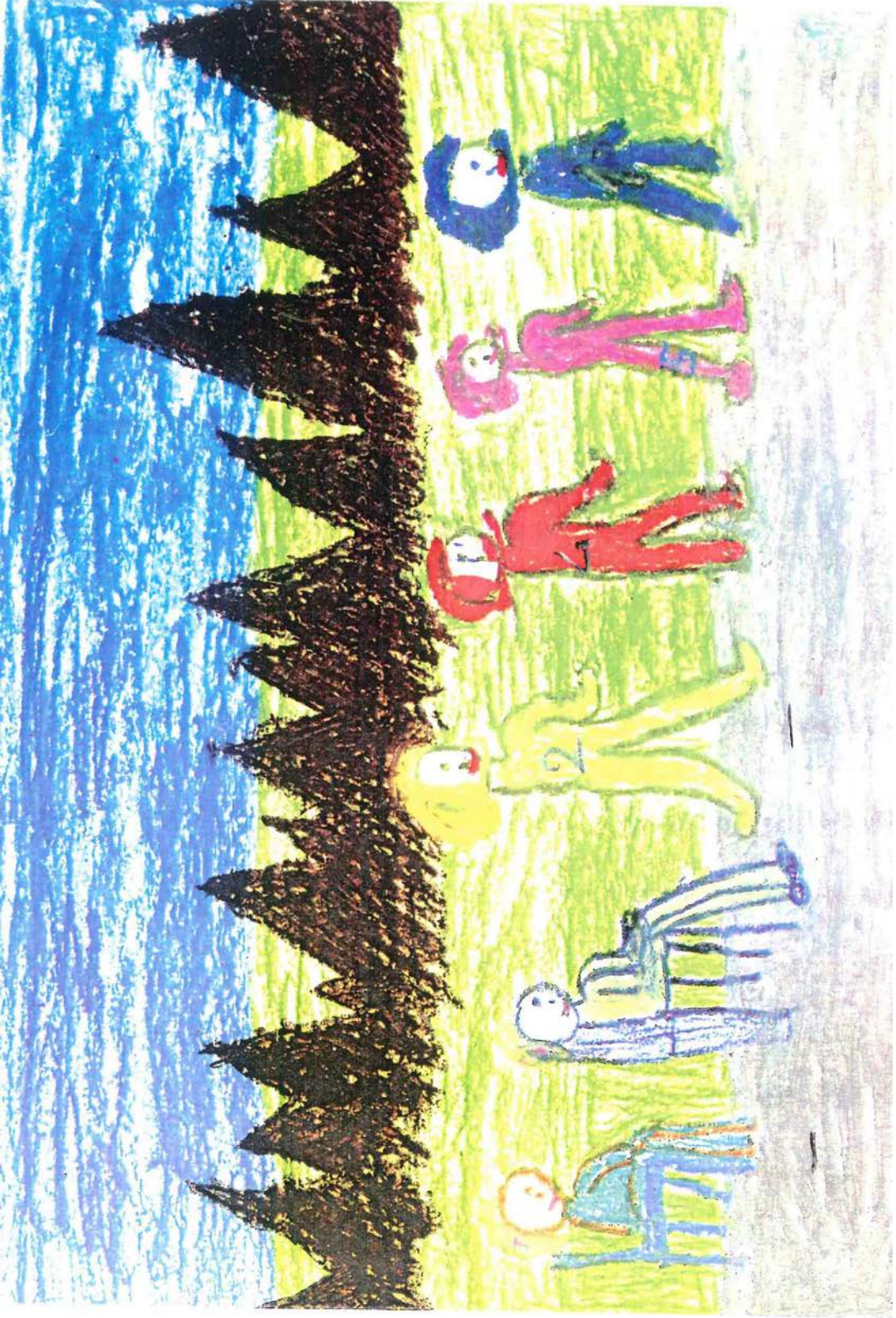
Resim 21: İlkbahar 1 (Müjde ŞANVARICI)

Resim 22: İlkbahar 2 (Müjde ŞENVARICI)

Resim 23: Sevgi (Müjde ŞENVARICI)

Resim 24: Spor (Müjde ŞENVARICI)

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Berkay OSAN
Yaşı	11
Sınıf	6
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Gökyüzünün, ağacın, evin bütün çocukların çizdiği gibi resmettiği görülmüştür. Figürler çok gerçekçi resmedilmiş. Farklı, yaratıcı, özgün bir öneriye rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Öğrencinin tamamen farklı bir kompozisyon kurguladığını, yaratıcılığını görmekteyiz. Renk ve figürlerde özgür davranmış. Biçimler içinde aynı şey söylenebilir. Yapılan görüşmede de içinden geleni resmettiğinin anlaşıldığı görülmüştür. Özgür, özgün ve yaratıcı bir çalışma.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Masal: Yine çocuğun özgün bir çalışmasını görmekteyiz. Figürlerdeki biçim ve renk gerçeğinden farklı, yaratıcı. Sağ alt köşedeki evin tasarımı, renk ve biçim olarak çok iyi resmedilmiş. Özgün, yaratıcı, öneri veren bir çalışma.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Savaş: Biçim ve renklerin, alışlagelmiş kalıplardan uzak, özgür, yaratıcı çalışma ürünü olduğu görülmüştür. Figürleri gerçeğinden farklı biçimlerde resmetmiş. Resminde tamamen olumlu gelişme görülmüştür. Bu öğrencide istenilen sonuca kısa sürede ulaşılmıştır.

Resim 25: İlkbahar 1 (Berkay OSAN)

Resim 26: İlkbahar 2 (Berkay OSAN)

Resim 27: Masal (Berkay OSAN)

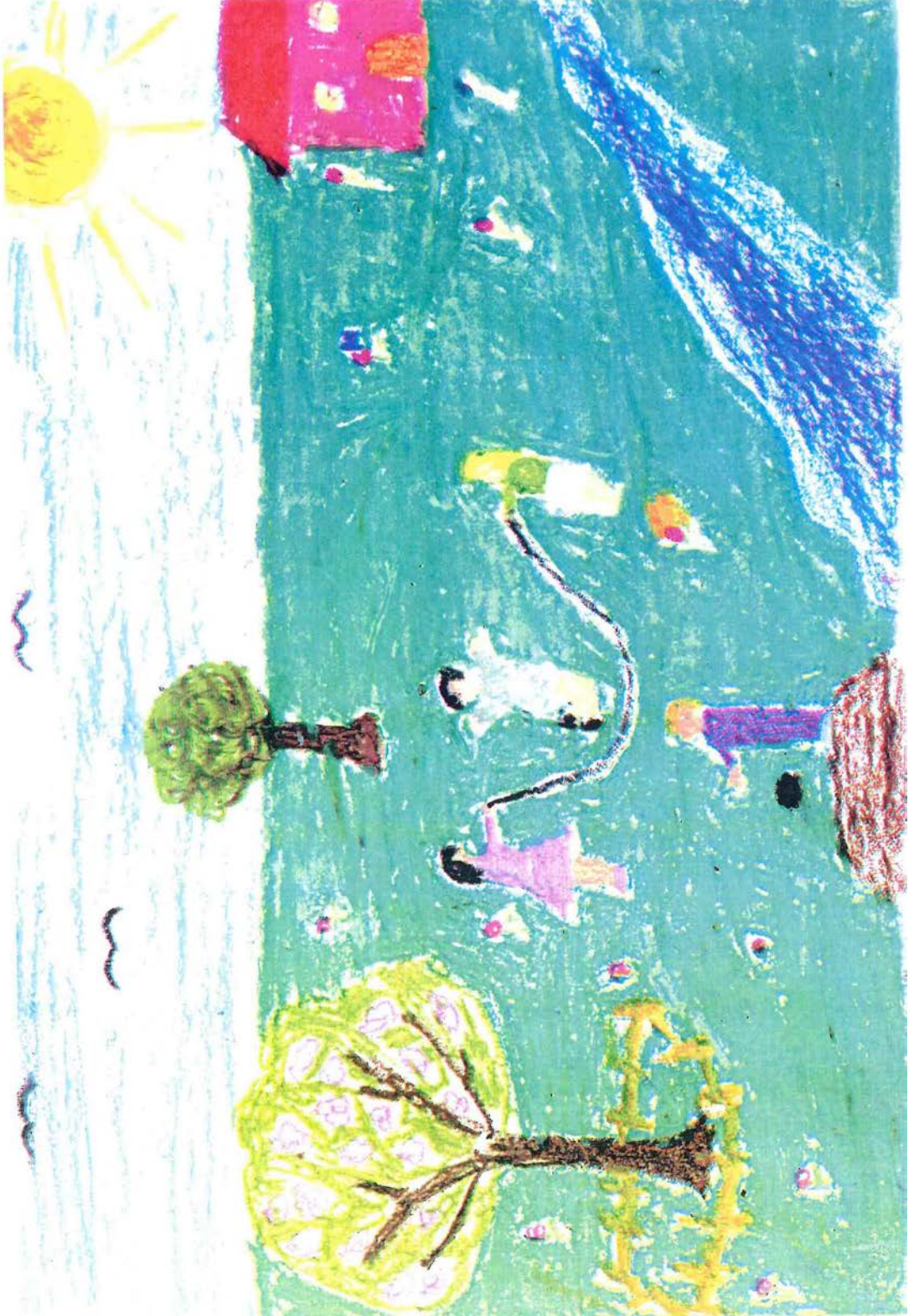
Resim 28: Savaş (Berkay OSAN)

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Ayşen TABAK
Yaşı	11
Sınıf	6
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Gökyüzünün mavi oluşu, ağaç biçim ve renklerinin daha önceden çocuklara öğretildiği standart biçimde olduğu, figürlerin gerçeğine benzetildiği görülmüştür. Güneşin, çocuğa daha önceden öğretildiği gibi resmedildiği görülmüştür. Farklı, özgün bir öneriye rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Resmin geneline baktığımızda yaratıcı bir çalışma görülmekte. Bulutların, evin biçiminin, öğrencinin özgün bir şekilde resim kağıdına aktardığı görülmüştür. Ağacın renginin dışında, üzerinde kalplerin görülmesi, gövdesinden bağlanma görüntüsüyle hareket kazandırdığı ve figürlerin, farklı hareket kazandırdığı ve figürlerin, farklı olarak kanatlı biçimde resmedildiği görülmüştür. Özgün bir çalışma.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Çevre: Gerek ağaç biçimi, gerekse resmin yüzeyinin dokusu bize farklı bir ifade gücünü gösteriyor. Tamamen özgür, gözgün, öneri sunan biçim ve renklerle anlatılmış resim.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin	Konu: Müzikli Gösteriler: Figürlerin hareketlerinde, özgünlük hissedilir derecede. Alttaki figürler gerçeğe sadık kalınarak resmedilmiş. Kompozisyon kurgusu çok iyi.

Değerlendirilmesi

Özgürce yapılmış figürlerden yaratıcı bir kompozisyon oluşturulmuş.

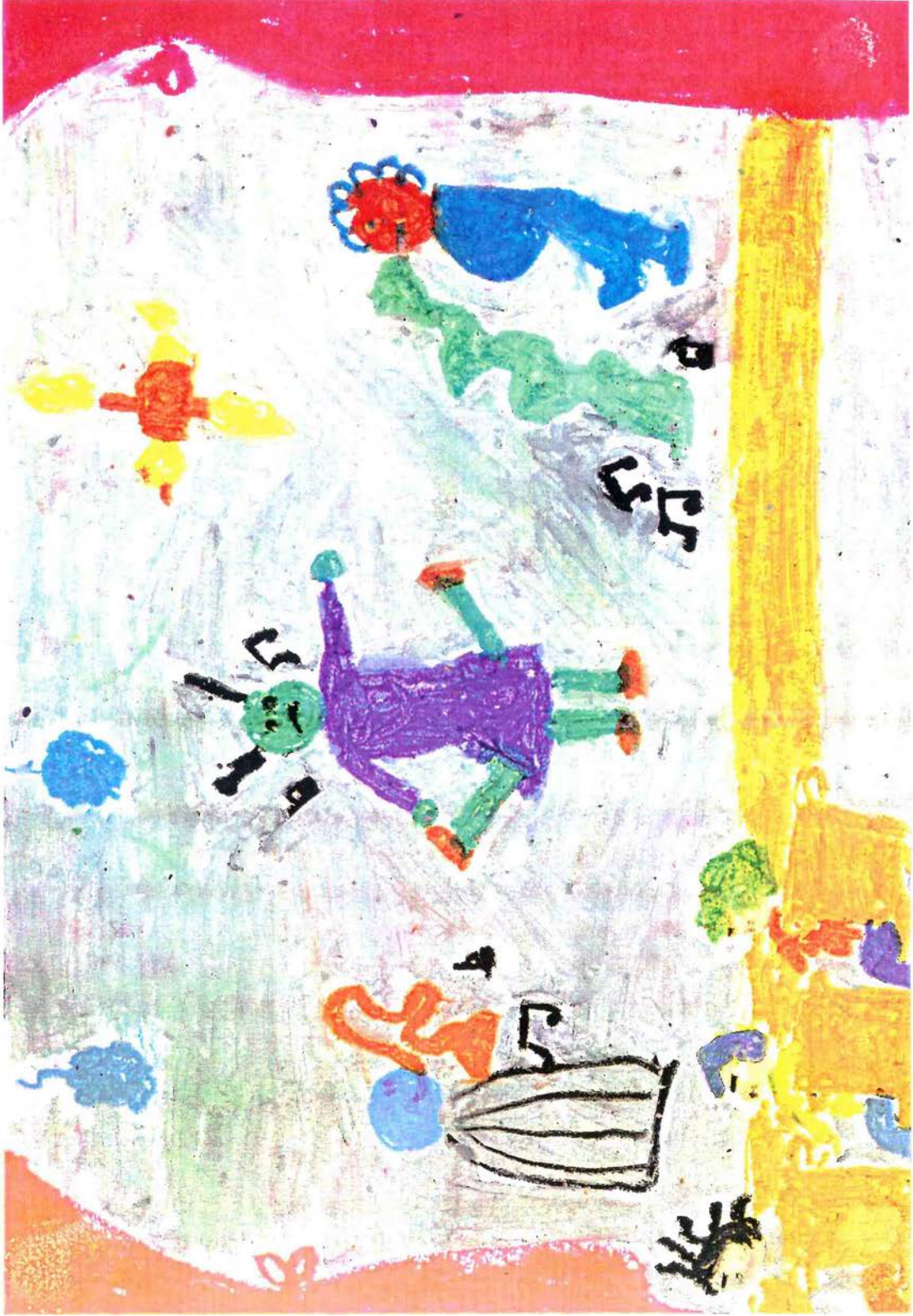
Resim 29: İlkbahar 1 (Ayşen TABAK)

Resim 30: İlkbahar 2 (Ayşen TABAK)

Resim 31: Çevre (Ayşen TABAK)

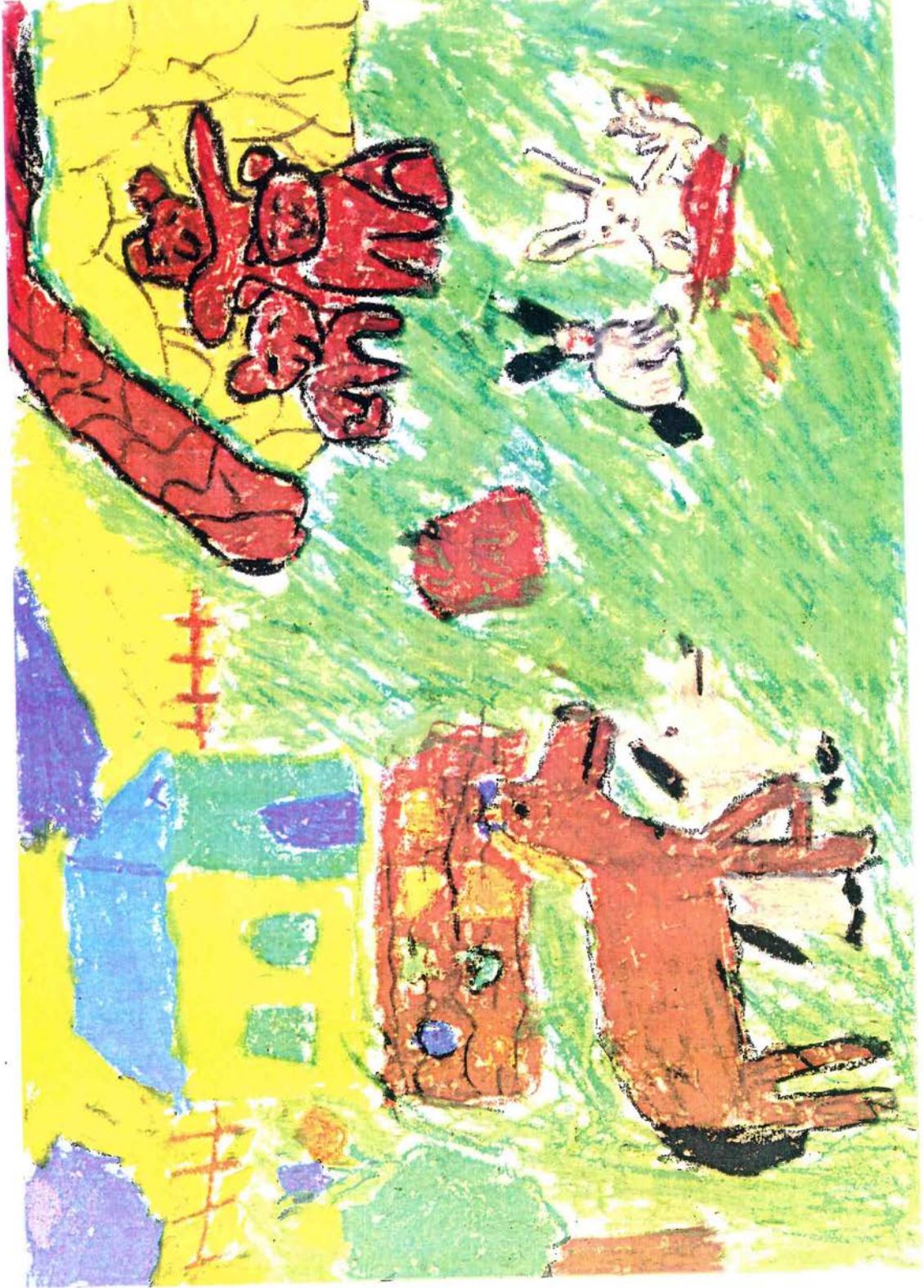
Resim 32: Müzikli Gösteri (Ayşen TABAK)

ÇALIŞMA DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı	Balca AĞAÇSAPAN
Yaşı	10
Sınıf	4
Bilinçlendirme Öncesi Çalışmalarının Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Gökyüzü, bulutlar gerçekçi resmedilmiş. Resmin tamamı daha önce öğretilmiş renk unsurlarını içermekte. Kompozisyon kurgusu bildik, kalıplaşmış unsurlar içermekte. Özgün, yaratıcı, değişik bir öneriye rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 1. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Baharın Resmedilmesi: Ev, hayvan, ağaç figürleri daha önceden öğretilmiş renk unsurları içermekte. Kompozisyon kurgusu, bildik, kalıplaşmış unsurlar içermekte. Özellikle hayvan figürlerinin gerçekçi resmedilmesi dikkat çekti. Özgün bir öneriye rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 2. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Sevgi: Bulutlar ve güneş farklı biçimlerde resmedilmiş. Kurgusu iyi, fakat, figürlerin biçimleri, doğala sadık kalınarak resmedilmiş. Gelişim gösteren özgün, öneri veren biçimlere rastlanmamıştır.
Bilinçlendirme sonrası 3. Resmin Değerlendirilmesi	Konu: Müzikli Gösteriler: Geri planda görülen figürlerin renk ve biçimlerinde yeni arayışlara rastlandı. Sol tarafta, izleyici olarak figürlerde de gelişim görüldü. Sağ tarafta farklı biçim ve renklerde otomobiller görülmekte. Gelişim gözlemlendi. Kompozisyon kurgusu iyi.

Resim 33: İlkbahar 1 (Balca AĞAÇSAPAN)

Resim 34: İlkbahar 2 (Balca AĞAÇSAPAN)

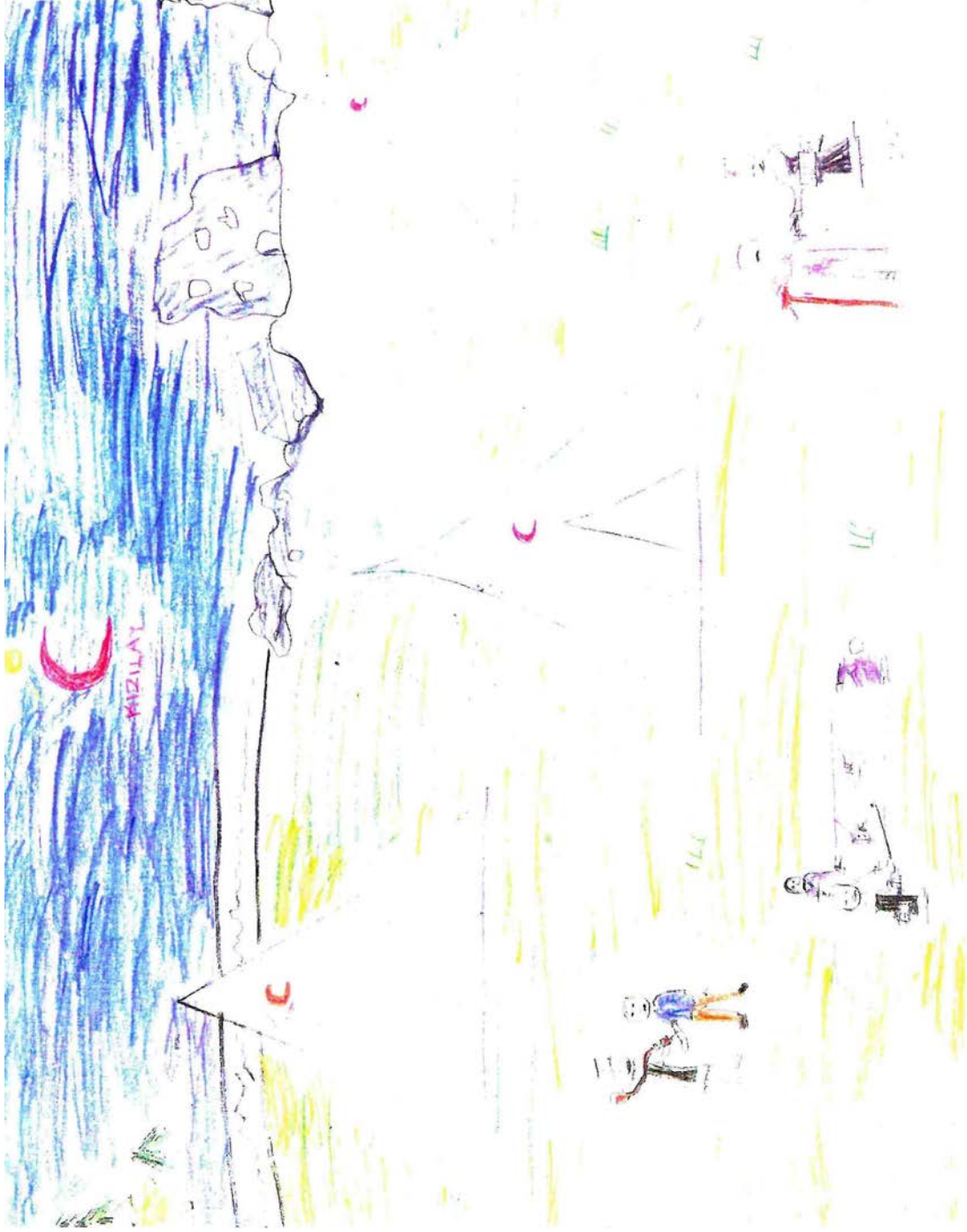

Resim 35: Sevgi (Balca AĞAÇSAPAN)

Resim 36: Müzikli Gösteri (Balca AĞAÇSAPAN)

4.4. Çocukların, Genelde Yanlış Bilinçlendirildiğini Gösteren Değişik Okullardan Alınmış Örnek Resimler

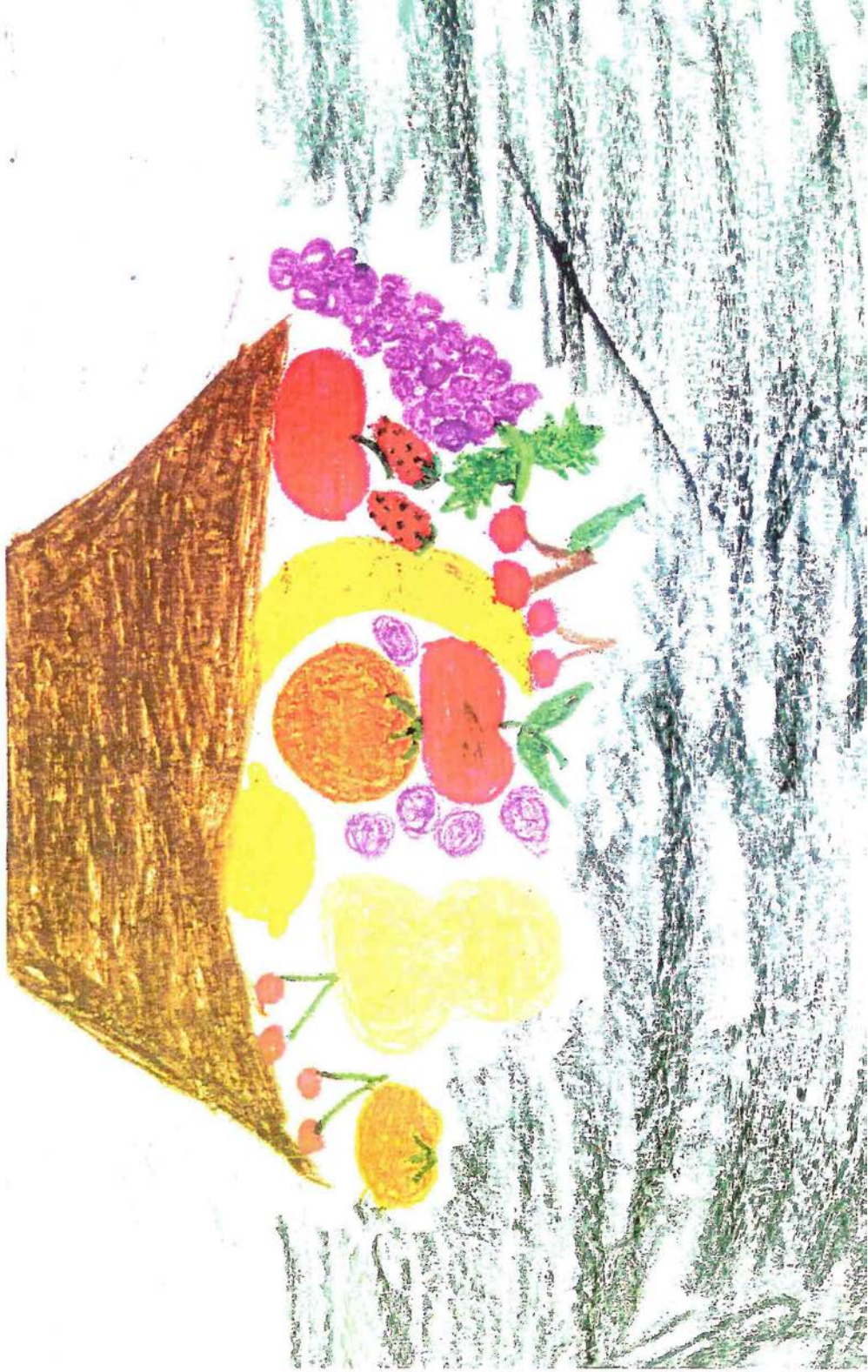
Resim 37: Gizem URAL, Yaş: 10, Cengiz Topel İlköğretim Okulu

Resim 38: Sertuğ YENİPAZARLI, Yaş: 11, Adalet İlköğretim Okulu

Resim 39: Emrah ESEROĞLU, Yaş: 11, 2 Eylül İlköğretim Okulu

Resim 40: Gizem URAL, Yaş: 10, Cengiz Topel İlköğretim Okulu

Resim 41: Reyza YILMAZ, Yaş: 10, Adalet İlköğretim Okulu

Resim 42: Elçin DEMİRAYAK, Yaş: 11, Mustafa Kemal İlköğretim Okulu

Resim 43: Mehmet KAYA, Yaş: 11, Ahmet Sezer İlköğretim Okulu

Resim 44: Mustafa SUDAN, Yaş: 10, Adalet İlköğretim Okulu

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Sanat Eğitimi, çocuğun gelişmesini sağlayan en güvenilir ortamdır. Çocuk bu ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygulamakla birlikte deneyimlerini de kullanmaktadır.

Eğitimin her kademesinde çalışmalar bu doğal eğilimin paralelinde olmalıdır. Bilgi, tanıma, deneme, sentez, değerlendirme aşamaları çocuğu toplumun gereksinimi olan üretici insan yapacaktır ki, insan gücü bu noktada toplumun kalkınmasını ve mutluluğunu oluşturacaktır. Sonuç itibariyle, iyi yetişmiş bireyler bilimi ve sanatı yaratacaklardır. Yaratıcılık, görmeyi, sormayı, aramayı gerektirdiğinden yetişen bireyler bilinçli olacaklardır.

Bilim ve Sanat, bilinçsizlikten, bilince geçtiğimiz yerde başlar. Çocukların anlatım ve sezgilerindeki coşkuda doğallık ve özgürlük vardır. Anlatım biçimleri ve hedefleri büyüklerin anlatım biçimlerinden ve hedeflediklerinden çok farklıdır.

Çocuklar araştırmacıdır. "Ne? Niçin?" sorularına yanıt ararlar. Bilim adamı gibi merak ederler. Görme, dokunma ve sezgilerinin de yardımı ile başlangıçta çok az, fakat kendilerinin tatmin olacağı kadar yanıt alırlar. Çevreleriyle de bu yolla ilişki kurarlar. Onların bu özelliklerine yardımcı olacak ve algılarını zenginleştirecek ortamlar gerekir.

Çocuklar, kurallara bağlı kalmadan, şaşırmadan özgür bir gerçekçilik içinde yaratır, anlatır. Bu gelişimde, geçiş dönemi olan orta öğretim, eğitimcinin karşısına problem olarak çıkar. Ortaöğretimdeki gerilemeye, bu iki kademe arasındaki geçişin doğru kullanılmaması neden olur. Sonuç olarak farklılığını kaybedecektir.

Yaşadığımız çağın sanatçıları ile çocuğun anlatım özellikleri, giderek benzerlik kazanmaktadır. Çocuk resminin önemini artıran bu benzerlik ve orijinalitenin kaybedilmemesi gerekir.

Bu da Ortaöğretimde, doğru bir sanat eğitiminin var olması ile gerçekleşir. Yarının sanatçıları için, çocuk resimlerinin, sezgi özellikleri ve anlatım biçimleri ile yararlanılacak, özenilecek bir zenginliğin kaynağıdır. Fakat bu zengin kaynağı yanlış yönlendirmeden, baskı yapmadan ve bilgisizce katkılarla sarsmadan yetiştirmek gerekir.

Onlara fikirlerimizi empoze etmeden, denemeyi öğreterek, yaratmayı geliştirerek öğretmeliyiz. Zaten onların fikirleri vardır. Yeter ki biz onlara okuma yazma öğrettiğimiz gibi özgür, özgün, görsel bir dil oluşturma olanağını ve ortamını sağlayalım.

5.2. Öneriler

Resim, çocuğun küçük kas gelişimine yardımcı olduğu gibi bilişsel gelişimine de yardımcı olur, zekasını geliştirir ve kişilik özelliklerini dışa vurmaktadır.

Özellikle, 2-4 yaş arasında çocuğun tek istediği karalamaktır. Çevreden gelebilecek en iyi davranış sadece karalama faaliyetinde çocuğa ilgi göstermek.

Ayrıca kendisini sınırlı sözcük bilgisiyle ifade edemeyen çocuklar için, en kolay anlatım aracı resimdir. Çizdikleri resimler ile kendilerini ifade edebilirler. Çocuğun çizdiği resimler, içi dünyasına ait bilgileri verir. Resimdeki nesnelerin kişilerin, çiziliş sırası - çiziliş biçimi, kullanıldığı renkler, resimdeki eksik öğelerin, resim içindeki karalamaların anlamları vardır. Aslında resim çocuğun iç dünyasının kâğıda dökülmüş halidir, bu yüzden çocukları tanımak için nasıl ki oyunlarına bakıyoruz aynı şekilde resimlerine de bakabiliriz.

Yaptığı resimleri inceleyerek çocuk hakkında bazı bilgileri edinmek mümkün olabilmektedir. Çocuğun kendisini yansıtmayı ve olaylar hakkında duygu ve düşüncelerini ifade etmesinde, yalın bir anlatım aracı olarak resmin önemi büyüktür.

Çocuk resimlerini yorumlarken, dikkat etmemiz gereken bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Tek resimden yola çıkarak yapacağımız bir değerlendirme bize hatalı sonuç verebilir, diğer resimlerine de bakmalı, sonrasında bir değerlendirme yapılmalıdır.

Her çocuğun yaratıcı olduğu unutulmamalıdır. Öğrencinin kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneğini kazandırarak çalışmalar sürdürülmelidir.

Özetle, her çocuğun farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayatın yetilerine sahip olduklarını unutmamalıyız.

KAYNAKÇA

- AÖF. (1998). *Açıköğretim Fakültesi Eğitim Önlisans Programı, Güzel Sanatlar Eğitimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Arıcı, B. (2006). Resim, Psikoloji ve Çocuğun Dünyasında Resim. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 15-22.
- Başaran, İ. (1991). *Eğitime Giriş*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Çellek, T. (2001). Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu. *Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi*, 18-19.
- Çeviren: Kamuran, Ş. (2007). *Sigmund Freud-Sanat Ve Sanatçılar Üzerine*. İstanbul: YKY Yayınları.
- Erden, , M. (1993). *Eğitimde Program Değerlendirme, 1. Baskı*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Ersoy, A. ve Yalçınoglu, P. (2013). *Nitel Araştırmaya Giriş, 2. Baskı*, Ankara. Anı Yayıncılık.
- Gel, Y. (1990). *Resim-İş Öğretiminde Yöntem ve Değerlendirme*. Ankara: Türk Öğretim Derneği Yayınları.
- İşpiroğlu, B. (1993). *Çağdaş Eğitim*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Jersild, A. (1972). *Çocuk Psikolojisi*. Ankara: Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kökten, E. (2001). *Sanat Eğitiminde Toplam Kalite*. Isparta: Yüksek Lisans Tezi.
- MEB. (1970). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara.
- MEB. (2006). *İlköğretim Kurumları, Görsel Sanatlar Dersi, Öğretmen Klavuz Kitabı*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Montessor, M. (1975). *Çocuk Eğitimi (Çev.: Güler Yücel)*. İstanbul.
- San, İ. (1974). *Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Tunç, H. (1985). *İlkokullarda Plastik Sanatlar Eğitimi*. Ankara.
- Türkdoğan, G. (1984). *Sanat Eğitimi Yöntemleri (Resim-İş Öğretimi), 2. Baskı*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Uçan, A. (2002). Türkiye’de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar. *1. Sanat Eğitimi Sempozyumu* (s. 1-23). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ünalın, H.,T. (2005). *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Grafik Eğitimi Dersinde Bilgisayar Destekli Eğitimin Etkililiği*. Eskişehir.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2000). *Resimleriyle Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

İnternet Kaynakları

- http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_eğitimi; Erişim Tarihi: 19. Mayıs.2013
- <http://ugursat.blogspot.com.tr/2010/04/sanat-ve-yaratc-dusunme.html>, Sanat ve Yaratıcı Düşünme, Erişim Tarihi: 09. Nisan. 2010
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Sanat_eğitimi; Erişim Tarihi: 19. Mayıs.2013
- http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/149/dikici.htm; Sanat Eğitiminde Yaratıcılık; Erişim Tarihi; Mart.2001 (Yazı aynı zamanda 149 sayılı Milli Eğitim Dergisi'nde de yayınlanmıştır).
- Sanat Psikolojisi: Sanattarihi.Wordpress.Com: 28.11. 2006
- <http://oyaabacisanategitimi.blogspot.com/2010/04/cocugun-sanatsal-gelisimi.html>; Çocukun Sanatsal Gelişimi, Erişim Tarihi: 3.Nisan.2010
- Çellek, T., Yaratıcılık ve Eğitim Sistemimizdeki Boyutu, YTÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi, <http://www.universite-toplum.org/text.php?id=47>, Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Erişim Tarihi: Mayıs, 2002
- <http://gorselsanatlar.bedavaforum.biz/t150-cocugun-hayatinda-resim-yapmanin-onemi>; 24. Ocak. 2009
- Gürel, N, <http://www.atauniv.com/forum/showthread.php?t=9753>, Erişim Tarihi: 25.10.2008